

**ESISELVITYS AMMATTIKALASTUKSEN
KEHITTÄMISESTÄ JA MAHDOLLISUUKSISTA
PIRKANMAALLA JA KANTA-HÄMEESSÄ**

**ProAgria ry
Pirkanmaan kalatalouskeskus
Sanna Ojalampi**

Pirkanmaan kalatalouskeskuksen julkaisuja nro 55

**Esiselvitys ammattikalastuksen kehittämisestä ja
mahdollisuuksista Pirkanmaalla ja Kanta-hämeessä**

Sanna Ojalampi

Tampere 2008
Pirkanmaan kalatalouskeskus

ISBN 952-9856-47-4
ISSN 0789-9750

Saatesanat

Pirkanmaan ja Kanta-Hämeen järvillä ammattikalastus ja kalastuselinkeino ovat vielä monimuotoista toimintaa. Alueen järvillä päätoimisesti ammattikalastajana toimivien henkilöiden lukumäärä on kuitenkin laskenut huomattavasti viime vuosikymmeninä. Tästä syystä Pirkanmaan kalatalouskeskus päätti tehdä ammattikalastuksen tilasta esiselvityksen, jonka tavoitteena oli selvittää, tarvitaanko ammattikalastuksen kehittämiseen tähtäviä erityistoimenpiteitä Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeen kalastusalueilla.

Hankkeen esiselvitys on tehty paikallisille ammattikalastajille ja osakaskuntien esimiehille lähetettyjen kyselyiden perusteella. Hankkeen toimialueena on Pirkanmaa ja Kanta-Häme, ja pääkohdejärvinä ovat olleet Näsijärvi, Pyhäjärvi, Kyrösjärvi, Roine, Mallasvesi, Pälkänevesi, Längelmävesi, Tarjannevesi, Toisvesi, Ruovesi ja Palovesi. Kanta-Hämeessä pääkohdejärvinä ovat Vanajanselkä ja Kukkia. Hankkeen päärahoittaja on ollut Hämeen TE-keskus (EU:n rahoitusosuus 50 % (KOR), kansallinen rahoitusosuus 50 %). Esitutkimushankkeen yhteistyötahoina ovat olleet Pirkanmaan ja Kanta-Hämeen ammattikalastajat, osakaskunnat ja kalastusalueet.

Kiitän päärahoittajaa annetusta tuesta ja yhteistyökumppaneita hankkeen toteutumisesta. Kiitän myös Pirkanmaan kalatalouskeskuksen toiminnanjohtajaa ja muita työntekijöitä, ohjausryhmän jäseniä, ammattikalastajia ja osakaskunnan edustajia tehdystä hyvästä yhteistyöstä, aktiivisesta osallistumisesta hankkeen toteutumiseen sekä hankeraportin loppukommenteista.

Tampereella 12.5. 2008

Tutkija Sanna Ojalampi

Tiivistelmä

Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä päätoimisten ammattikalastajien lukumäärä on pieni. Ammattikalastajakyselyn kohteena oli 33 kalastajaa. Päätoimisten ammattikalastajien keski-ikä oli korkea, ja useimmat pääammattikalastajat kuuluivat ikäryhmään 40–60 – vuotiaat. Kyselyn mukaan 63 % kalastajista näki ammattikalastuksen nykyään kannattamattomana Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä. Kaikesta huolimatta suuri osa kalastajista aikoi tehdä kalastuselinkeinoon liittyviä investointeja. Voidaan kuitenkin olettaa, että Pirkanmaan ja Kanta-Hämeen vesistöillä sisävesien pääammattikalastus näyttää olevan hiljalleen taantuva elinkeino.

Esitutkimuksen tutkimustulosten perusteella Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä ammattikalastajien kalastusta olivat haitanneet eniten ammattimaiseen pyyntiin soveltuvien yhtenäisten pyyntialueiden ja kalastuslupien saannin vaikeus sekä lupien lyhytaikaisuus koko alueella. Kalastuslupia toivottiin ammattikalastajalle saatavaksi kuntarajan ulkopuolisille vesille. Osakaskuntien negatiivinen asenne haittasi ammattikalastajia ja heidän ammattikalastustaan tietyillä järvillä. Ammattikalastajia haittasi myös kaikilla järvillä hyväksytyjen käsittely- ja säilytystilojen puute, kalan alhainen reaalihinta, verkkojen limoittuminen sekä lainarahalla toteutetut kalliit investoinnit (pyyntikalusto, kalankäsittelyä varten rakennettavat/vuokrattavat jatkojalostustilat). Myös sääolot lauhkeine talvineen haittasivat nykyään talvikalastusta.

Tutkimustuloksen perusteella yhtenäisempiä vesialueita ammattikalastukseen tulee lisätä. Kalastajien toimintaedellytysten paraneminen on tärkeää. Hyväksytyjen käsittely- ja säilytystilojen puute oli arkipäivää useille ammattikalastajille. Kalastajille myönnettäviä julkisia tukia pitää kohdistaa kalastajan toimintaedellytysten parantamiseen. Jatkojalostuksen ja työskentelyolosuhteiden paranemisen myötä Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä ammattikalastuksen toimintaedellytykset paranevat.

Jotta ammattikalastuselinkeino pysyy Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä kannattavana ja elinvoimaisena, on ammattikalastajan kehitysmahdollisuuksissa huomioitava kalaelinkeinoon uudenlainen kehittämistarve ja sen nykyaikaistettavuus. Kohderyhmänä ovat ammattikalastajat ja osakaskunnat vesialueiden omistajina. Osakaskunnat voivat vaikuttaa ammattikalastukseen edistämällä ammattimaista kalastusta vesillään. Vesialueiden muut käyttötarkoitukset, ympäristötekijät ja nykyään

ilmaston lämpeneminen talvikautena vaikuttavat sen lisäksi selvästi ammatinharjoittamisen kehittymismahdollisuuksiin.

Etusivun kuva. Pirkanmaalainen ammattikalastaja Risto Hara kuhasaaliinsa (9,7 kg) kanssa Pyhäjärvellä vuonna 2003 (Kuva R. Hara)

Sisällysluettelo

1 TAUSTAA	2
2 TAVOITTEET	5
3 AINEISTO JA MENETELMÄT	6
4 ESITUTKIMUKSEN JÄRVIREITTIIEN JA KALASTUSALUEIDEN ERITYISPIIRTEITÄ	7
4.1 PIRKANMAA JA KANTA-HÄME	7
4.2 Näsijärvi	8
4.3 Pyhäjärvi	8
4.3. Kyrösjärvi ja Vammalan seudun vesistöt.....	9
4.4 Längelmävesi ja Vesijärvi.....	10
4.5 Roine, Mallasvesi ja Pälkänevesi.....	10
4.6 Tarjannevesi ja Toisvesi.....	11
4.7 Ruovesi ja Palovesi	12
4.8 Vanajavesi.....	12
4.9. Kukkia.....	13
5 TULOKSET JA TARKASTELU	14
5.1 Ammattikalastajakyselyn tulokset	14
5.2. Ammattikalastukseen kielteisesti ja myönteisesti vaikuttavia tekijöitä.....	15
5.2 Kalastajien yhteistyöhalukkuus ja tulevaisuuden investoinnit.....	18
5.3 Pyyntitavat, kalastajien kohdelajit ja tulevaisuuden saalistavoitteet	20
5.5. Kalastukseen vaikuttavat myönteiset tekijät –	22
kalastajien omia parannustoiveita	22
5.4 Kalastajien mielipiteitä tulevaisuudennäkymistä.....	22
ja toiveet osakaskunnille	22
6 OSAKASKUNTAKYSELYN TULOKSET	25
6.1 Vesialueiden omistajat - osakaskunnat	25
6.2. Osakaskuntien asenne ammattikalastajia kohtaan	27
6.3. Kalastuslupien myöntö ja suhtautuminen yhteislupa- alueeseen vesistöissä	27
6.2 Osakaskuntien asenteet ammattikalastusmuotoihin.....	30
6.3 Osakaskunnan edustajien omia kommentteja	31
6.4 Päätelmiä ja analyysiä haastattelutuloksista	34
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISIDEOITA.....	37
8 LÄHTEET.....	42

1 TAUSTAA

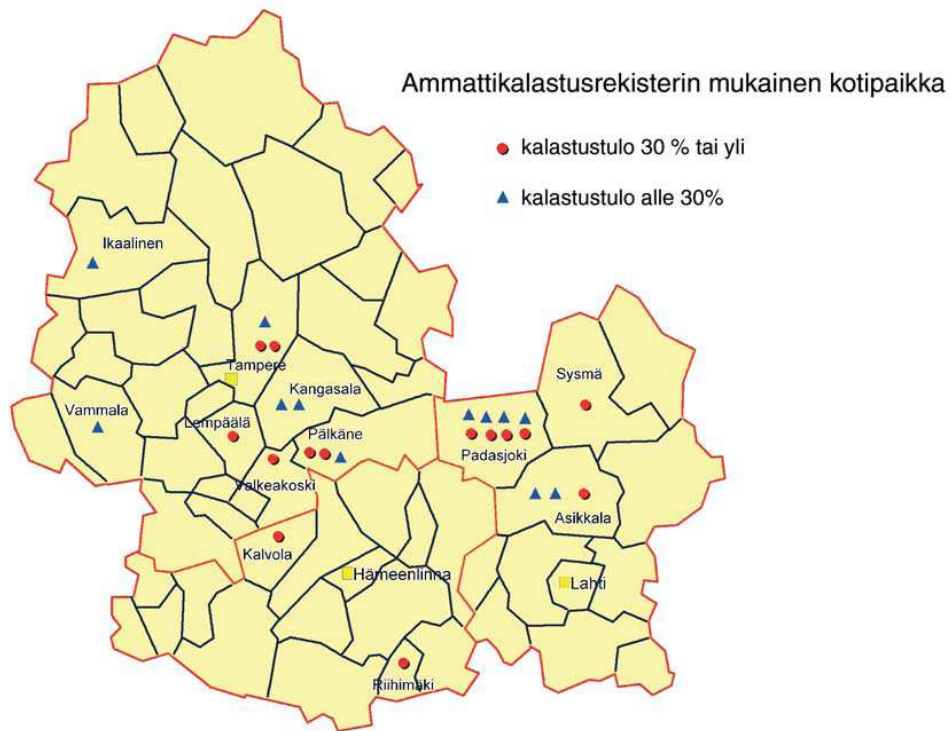
Suomen sisävesialueilla kalasti vuonna 2006 noin 650 ammattikalastajaa, joista vajaa 300 sai vähintään 30 prosenttia tuloistaan kalastuksesta. Vuonna 2006 kalastajille maksettiin kaloista hieman korkeampia hintoja kuin edellisvuonna, ja Suomen sisävesillä ammattikalastajat saivat saaliikseen 4500 tonnia kalaa. Määrä oli kuitenkin noin 600 tonnia vähemmän kuin kaksi vuotta aiemmin (www.rktl.fi). Muikku oli tärkein saaliskala sisävesillä sekä saaliin määrän että arvon perusteella mitattuna (RKTL 2007).

Sisävesikalastuksella tarkoitetaan kalastusta, jota harjoitetaan kaupallisessa tarkoituksessa yksinomaan sisävesillä toimivilla aluksilla (MMM 2007). Ammattikalastus vähentynyt sisävesialueilla ja päätoimisia kalastajia on enää alle 300. Kalastuslain 6a §:n nojalla ammattikalastajana pidetään henkilöä, joka harjoittaa kalastusta ja saa siitä ja sekä pyytämänsä saaliin jalostamisesta toimeentulonsa tai oleellisen osa siitä. Päätoimisella ammattikalastajalla kalastuksen kokonaistulot ovat vähintään 30 prosenttia kalastajan elinkeinotoiminnan kokonaistulojen ja palkkatulojen yhteismäärästä. Ammattikalastajana voidaan pitää myös henkilöä, jonka kalastuksen kokonaistulot ovat alle 30 prosenttia, mutta vähintään 15 prosenttia. Kalastajan tulot muodostuvat kalastustuloista ja usein myös muista sivutuloista. Yli 30 % tuloistaan kalastuksesta saavat ammattikalastajat ovat ammattimaisten pyydysten lisäksi oikeutettuja käyttämään kalastusaluksissaan verotonta polttoainetta. Heillä on myös oikeus saada EU:n ja kansallisista varoista myönnettäviä harkinnanvaraisia kalatalouden rakennetukia (EKTR).

Pääammattikalastajien ja kalatuotannon arvo on supistunut viime vuosina. Koko Suomessa ammattikalastajien määrä on pudonnut puoleen 1980-luvun alusta (Jordas 2001; www.ahven.net).

Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä päätoimisesti ammattikalastajana toimivien henkilöiden lukumäärä on myös laskenut huomattavasti. Kirjavaisen (2000) tutkimuksen mukaan Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä oli arvioiden mukaan vielä vuonna 2000 noin 70 henkilöä, jotka saivat suhteellisen säännöllisiä tuloja kalastuksesta. Virallisessa Hämeen TE-keskusten kalatalousyksikköjen pitämässä ammattikalastajarekisterissä oli vuoden 2008 alussa vain 26 ammattikalastajaa, joista 17 oli päätoimisia ja 9 sivutoimista. Hieman alle puolet pääammattikalastajista pyysi kalaa Päijänteeltä. Muut kalastavat pääsääntöisesti Pirkanmaan ja Kanta-Hämeen järvissä.

Ammattikalastajarekisteriin ilmoittautuminen on vapaaehtoista, mutta se on edellytyksenä Euroopan Unionin rakennepoliittisten tukien saannille. Tukien saaminen edellyttää lisäksi, että kalastustulojen osuus kokonaistuloista on vähintään 30 %.

Kuva 1. Hämeen TE-keskuksen ammattikalastajarekisterin tietojen mukaan toimialueella oli vuoden 2007 loppupuolella 14 pääammattikalastajaa ja 12 rekisteriin ilmoittautunutta sivuammattikalastajaa (T. Hakaste/Uutisrysä 2007).

Riista ja kalatalouden tutkimuslaitoksen vuoden 2006 ammattikalastajarekisterissä Hämeen kalatalousalueella toimi 44 ammattikalastajaa. RKTL:n omaan rekisteriin voidaan ottaa myös kalastajia, joiden kalastustulot eivät ylitä 30 %:n rajaa. Tilastossa on ammattikalastajiksi luettu myös kalastukseen osallistuneet perheenjäsenet ja palkattu työvoima sekä hoitokalastus (www.rktl.fi; RKTL 2007).

Ammattikalastajien lukumäärän vähenemiseen on monia syitä. Kalastajien keski-ikä on kohonnut merkittävästi, ja nuorten kalastajien rekrytoiminen alalle on ollut vähäistä (MMM 2007; Jurvansuu 1997). Toisaalta ammattikalastus on joutunut vuosikymmenien aikana voimakkaiden muutosten kouriin mm. teknologisen ja lakisäänteisen kehityksen vuoksi. Nykyään erityisesti jatkojalostuksen vähyys, markkinoinnin heikko tila ja yksin toimiminen heikentävät ammattikalastajien menestymistä elinkeinonharjoittajana. Myös

”harmaa kalastus” on erittäin yleistä Suomessa (Muhonen 2008; Turunen 2008).

Monilla vesialueilla kalavesien omistajien suhtautuminen ammattikalastukseen ei ole myönteinen. Järvien kalastusalueilla ammattikalastuksen harjoittamista vaikeuttavat mm. rikkonaiset vesialueet ja vaikeus saada pitempiaikaisia lupia tehokkaaseen ja taloudellisesti kannattavaan pyyntiin.

Ammattikalastajan on elinkeinonsa turvaamiseksi pakko noudattaa muualta tulleita säätelypäätöksiä. Nykypäivänä kalastuksen säätelyä toteutetaan lain ja asetusten nojalla sekä ministeriön, TE-keskusten, kalastusalueiden ja osakaskuntien päätöksillä (Tiitinen 2005). Koska kalastusoikeus Suomessa kuuluu ensisijaisesti vesialueen omistajalle, kalastuskunnat/osakaskunnat päättävät omistamiensa vesialueiden kalastuksesta. Yleiset vesialueet ovat metsähallituksen hallinnassa ja hoidossa sekä ne ovat valtion omaisuutta.

Kalastuslaissa on asetettu Suomen kalavesien hoidon päämääräksi mahdollisimman suuren pysyvän tuoton varmistaminen (1 kl §). Kalastusalueen tehtäviin kuuluu täten edistää alueen ammattikalastusta ja helpottaa kalastajien elinkeinoa. Itse kalastusalueen tehtävänä ei ole tavoitella taloudellista voittoa itselleen eikä millekään muulle ryhmälle (Ahvenniemi ym. 1997). Kalastuslain 3. luvussa säädetään yleisesti kalastusoikeuden vuokraamisesta. Yleensä vesialueilla kalastuslupia voivat hankkia kalastuskunnan osakkaat ja kylissä asuvat kalastuskuntaan kuulumattomat sekä ulkopuoliset asukkaat.

Kalastusoikeuden vuokraamista ammattikalastukseen säädetään kalastuslain 19 §:n mukaan. Ammattikalastajat voivat hakea kalastusoikeuksia niiltä kalastuskunnilta/osakaskunnilta, jotka niitä heille myöntävät. Osakaskuntia on koko Suomessa noin 9000, ja sisävesillä noin 55 000 yksittäistä osakasta (Vilksa 2006/liite 1). Lähes 75 % osakaskunnista sijaitsee sisävesialueilla. Osakaskunta voi kalastuslain 64 §:n mukaan siirtää kalakannan hoitoa ja kalastuksen järjestämistä (esim. kalastusoikeuden vuokraamista) koskevat tehtävät myös kalastusalueelle.

Kalastuslupien saanti vesialueilla on kalastajalle tärkeää. Viimeaikaiset tutkimukset ovat osoittaneet, että tehokkaan kalastusammattin harjoittaminen vaatii laajoja kalastuslupa-alueita, jotka ovat yksittäisiä kalavesien omistusyksiköjä suurempia (ks. Ammattikalastajien siirtolupamallit – hanke 2007; Sipponen ym. 2006; Nykänen & Muje 2005; Salmi 1997; Sipponen 1995).

Yleensä kalastusoikeuden vuokrasopimus tehdään kirjallisesti ja määräaikaiseksi, yleensä vuodeksi ja vähintään viideksi vuodeksi ainakin troolausalueissa (Kalatalouden keskusliitto 2007). Osakaskuntien säädellessä kalastusoikeuden käyttöä, niiden suhtautuminen järviensä kalavaroihin saattaa olla suojelevaa. Tämän vuoksi esimerkiksi

troolauslupien saanti osakaskunnilta/kalastuskunnilta on ollut erittäin vaikeaa. Troolaushankkeet ovat aiheuttaneet usein ongelmatilanteita vesialueilla.

Useilla Pirkanmaan ja Kanta-Hämeen pääjärvien kalastusalueilla on hyvinkin eriäviä päätöksiä ammattikalastuksen sallimisesta vesialueillaan. Tästä voidaan tehdä johtopäätös, että kalavesien omistajien ja kalastajien välisessä luottamuksessa on tulevaisuudessa parantamisen varaa (ks. Nykänen & Muje 2005)

2 TAVOITTEET

Esiselvityksen ensisijaisena tavoitteena on selvittää, onko ammattikalastuksella toimintamahdollisuuksia Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä. Tavoitteena on myös kartoittaa onko Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä sellaisia vesialueita, joille olisi mahdollista saada selkeitä lupa-alueita. Tutkimuksessa on selvitetty ammattikalastajien omaa näkemystä kalastusalueensa ammattimaisen kalastuksen ongelmista ja sitä vaikeuttavista tekijöistä. Tutkimuksessa on myös kartoitettu ammattikalastajien tulevaisuuden odotuksia ja tarpeita muiden kalastajien, tukun ja kaupan sekä muiden toimijoiden kanssa. Tutkimuskohdejärvien vesialueiden omistajilta on tiedusteltu, millaisia ennakkoluuloja ja esteitä heillä on ilmennyt ammattikalastuksen ja yhtenäislupa-alueiden perustamisen suhteen.

Tutkimuksessa tarkastellaan pääsääntöisesti, tarvitaanko ammattikalastuksen kehittämiseen tähtäviä erityistoimenpiteitä Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeen kalastusalueilla. Tutkimuksen ennako-oletuksena on, että mikäli kalastusalueet ja osakaskunnat suhtautuvat negatiivisesti ammattikalastukseen eivätkä päätöksenteon avulla mahdollista ammattikalastajien elinkeinon harjoittamista, yksittäinen ammattikalastaja ei pysty toimimaan järkevästi ja taloudellisesti kannattavalla tavalla järviolueilla. Voidaan myös olettaa, että jos ammattikalastajat eivät saa yhtenäisiä pyyntialueita ja riittävää määrää pyydysyksiköitä käyttöönsä, on elinkeinon harjoittaminen taloudellisesti kannattavana vaikeaa/mahdotonta tulevaisuudessa. Esiselvityksen tarkoituksena on myös esittää Pirkanmaan ja Kanta-Hämeen alueelle kehittämissuunnitelmia ja mahdollisia ammattikalastajille suunnattuja koulutus-, tutkimus- ja investointihankkeita. Esitutkimuksen aikana ammattikalastuksen nykytilaa on pyritty tuomaan esille eri tiedotusfoorumilla mm. radiolähetyksissä ja paikallisissa lehdissä.

3 AINEISTO JA MENETELMÄT

Tutkimusalueen järvet on valittu esitutkimuksen päärahoittajan, Hämeen TE- keskuksen, toimialueilta Pirkanmaalta ja Kanta-Hämeestä. Pirkanmaan järvien yhteispinta-ala on noin 2 240 neliökilometriä, ja Kanta-Hämeen järvien yhteispinta-ala noin 500 neliökilometriä. Pirkanmaan ja Kanta-Hämeen vesistöt kuuluvat pääosin Kokemäenjoen vesistöalueeseen. Näillä järvillä on harjoitettu ammattikalastusta vapaa-ajan kalastuksen ohella, ja pääreittivedet sopivat hyvin ammatimaiseen kalastukseen. Myös vesistöjen tila on pääpiirteissään suhteellisen hyvä tai vähintään tyydyttävä, ja reittivesien kalasto monipuolinen (Kirjavainen 2000). Tutkimuskohdejärviksi on valittu Näsijärvi, Pyhäjärvi, Kyrösjärvi, Roine, Mallasvesi, Pälkänevesi, Längelmävesi, Ruovesi, Palovesi, Tarjannevesi ja Toisvesi sekä Vanajavesi ja Kukkia.

Esiselvityshanke ammattikalastuksen kehittämisestä käynnistyi, kun hankkeelle nimettiin ohjausryhmä, joka piti 16.8.2006 ensimmäisen kokouksensa. Tammikuussa 2008 lähetettiin kyselyt postitse 33 pää- ja sivutoimiselle kalastajalle. Pirkanmaan ja Kanta-Hämeen päätoimiset ammattikalastajat valittiin Hämeen TE- keskuksen ylläpitämästä ammattikalastusrekisteristä. Osa aktiivisesti kalastavista sivutoimikalastajista valittiin tutkimukseen kalastusalueiden isännöitsijöiden antamien tietojen perusteella. Ammattikalastajakyselyn lisäksi 256 kyselyä postitettiin hankealueen kalastusalueille ja kohdejärvien osakaskunnille.

Kyselyyn vastaaminen oli vapaaehtoista. Epäselvät vastaukset kyselyissä sekä postin palauttamattomat lomakkeet käsiteltiin kuten vastaamattomat. Tarvittaessa puhelimitse tarkennettiin etenkin kalastajien kyselyitä, mikäli ensimmäisellä kerralla kyselyyn ei saatu perusteellista vastausta.

4 ESITUTKIMUKSEN JÄRVIREITTIIEN JA KALASTUSALUEIDEN ERITYISPIIRTEITÄ

Pirkanmaan ja Kanta-Hämeen järvet ovat aina olleet hyviä kala- ja rapujärviä, jotka ovat tarjonneet lukuisille kalastajille ja ravustajille lisätuloja. Sekä Pirkanmaalla että Kanta-Hämeessä ammattikalastajien kalasaaliit ovat olleet kohtalaisia ja rapusaaliit viime vuosina huippulukemissa. Ammattikalastajat kalastavat tutkimusalueella pääasiassa verkoilla, rysällä ja nuottaamalla. Muikun troolausta on harjoitettu viime vuosina vain Mallasvedellä. Näsijärvellä on tehty kertaluonteisia koetroolauksia.

4.1 PIRKANMAA JA KANTA-HÄME

Pirkanmaan järvien yhteispinta-ala on noin 2 240 neliökilometriä, joka on noin 14 % maakunnan kokonaispinta-alasta. Tutkimusalueen järvet sijaitsevat Kokemäenjoen vesistöalueella. Pirkanmaalla on 1140 kalastuskuntaa, ja 17 kalastusaluetta, joista 12 sijaitsee kokonaisuudessaan Pirkanmaalla. Ammattimainen kalastus on sekä pää- että sivutoimista, ja alueella toimii hieman alle 20 ammattikalastajaa. Kalastusalueet kuuluvat Länsi-Suomen lääniin. Kalastuskuntien vesipinta-ala on yhteensä 191 200 hehtaaria ja yksityisiä vesiä on 8 500 hehtaaria. Vesipinta-alaltaan suurimmat kalastusalueet ovat Längelmäveden ja Näsijärven alueet. Pirkanmaan reittivesien kalasto on monipuolinen. Pirkanmaan ammattikalastus on nuotta- rysä- ja verkopyyntiä. Mallasvedellä harjoitetaan troolausta. Ahven, hauki ja lahna ovat yleisimmät saalislajit. Vuonna 2007 myös täplärapusaaliit olivat Pirkanmaalla ja Hämeessä ennätysuuria (Muhonen 2007; Kirjavainen 2000).

Kanta-Hämeen järvien yhteispinta-ala on noin 500 neliökilometriä, joka on noin 9 % maakunnan kokonaispinta-alasta. Kanta-Hämeessä ammattimainen kalastus on pääasiassa sivutoimista, mutta alueelta löytyy kaksi päätoimista ammattikalastajaa. Kanta-Hämeessä on 324 kalastuskuntaa ja 9 kalastusaluetta, joista 4 sijaitsee kokonaisuudessaan ja 5 osittain Kanta-Hämeessä. Yksityisiä vesiä alueella on 2 200 hehtaaria. Kanta-Hämeen ammattikalastus on nuotta- rysä- ja verkopyyntiä, ja yleisimmät saalislajit ovat olleet ahven, hauki, kuha ja särki. Täplärapuja on myös istutettu kaikkiin Kanta-Hämeen reittiveisiin (Kirjavainen 2000).

4.2 Näsijärvi

Näsijärven kalastusalueen suurin järvi on Näsijärvi (25 700 ha). Näsijärvi on melko karu järvi. Vesialueella on Virroille saakka vilkkaasti liikennöity venereitti (www.nasijarvenkalastusalue.fi; Nieminen 2004). Näsijärven kalasto on monipuolista. Tärkeimmät saalislajit ovat olleet kuha ja siika. Tärkeimmät istutuslajit ovat olleet kuha, siika, taimen ja järvilohi (Vihtakari 2006; Nieminen 2004; www.nasijarvenkalastusalue.fi).

Vuonna 1998 Tampereen kaupunki myönsi 10 kalastajalle ammattikalastusluvan (Nieminen 2004). Kesällä 2002 Tampereen kaupunki myönsi myös omalla vesialueellaan muutamien yksityisten vedenomistajien kanssa koetroolausluvan Näsijärvellä. Troolauslupa syntyi troolauskiistan Näsijärvellä.

Ammattikalastajien ohella järvellä kalastaa runsaasti sivutoimisia kalastajia ja virkistyskalastajia. Tutkimusajankohtana Näsijärvellä toimi ammattikalastajana enää neljä henkilöä. Heistä kaksi toimi päätoimisena ja kaksi sivutoimisena ammattikalastajana. Kolme ammattikalastajaa kuului viralliseen ammattikalastajarekisteriin. Tärkeimmät saaliskalat olivat kuha, muikku, siika ja täpläräpu. Yhdellä sivutoimisella ammattikalastajalla pääsaalis oli täpläräpu. Kalastaja aikoi pyydystää myös emokuhia mädinhankintaa varten.

Näsijärvellä sijaitsee myös pienimuotoinen kalojen perkauspaikka, joka on pääsääntöisesti virkistyskalastajien käytössä. Ammattikalastajien erityistoiveena oli saada Näsijärvelle sesonkiaikaisille täpläruvuille jatkojalostusta ja keräilypisteitä. Ammattikalastajilla kalaelinkeinoon vaadittavat käsittely- ja säilytystilat olivat puutteellisia, ja vuokrattavia hallitiloja oli vaikeaa löytää Tampereelta.

4.3 Pyhäjärvi

Pyhäjärven (12 450 ha) vesistöalue sijaitsee Pirkanmaan eteläosassa. Pyhäjärvi on kapeahko ja melko matala virtapaikkojen katkoma järviselkien ketju. Pyhäjärven veden laatu on parantunut huomattavasti sitten 1970-luvun. Vesi on yleisluokituksestaan nykyään tyydyttävää, ja Pyhäjärvi sijoittuu lievästi reheviin vesiin (Vihtakari 2006; Perälä 2004).

Pyhäjärvi kuuluu Pirkkalan kalastusalueeseen. Pääreitillä on erityyppisiä vesialueita. Nämä vesialueiden erot näkyvät myös kalansaaliissa ja vesien hoitosuunnitelmissa (Hakaste 2001).

Pirkkalan kalastusalueella on muodostettu myös kalojen rauhoituspiirialueita (Mäkitalo 2007). Avovesikaudella Pyhäjärvellä ammat-

timainen kalastus on vähäisempää mm. Saviselällä makuhaittojen, levätuotannon ja vaikeiden tuuliolojen takia. Kalastushaittoina Pyhäjärvellä on mainittu mm. pyydysten likaantuminen, vedenpinnan säännöstely ja levähaitat (Perälä 2005; ammattikalastajat/kalastajakokous 2008).

Pyhäjärvellä toimi tutkimusajankohtana ammattikalastajana kolme henkilöä. Heistä yksi päätoiminen ammattikalastaja kalasti myös Näsijärvellä. Pyhäjärven ammattikalastajien pääsaalislajit olivat kuha, siika, hauki ja made. Vuonna 2007 Pyhäjärven täplärapusaalit olivat ennätysellisen hyviä. Tämän johdosta Pyhäjärven ammattikalastajat keskittyivät rapujen lisääntyvään pyyntiin etenkin loppukesästä.

Pyhäjärvellä ammattikalastusta vaikeuttava asia oli kalastuslupien heikko saanti ja vajavaiset saalisalojen jatkojalostustilat. Ammattikalastuslupia sai kiitettävästi Tampereen kaupungin omistamilla yksityisoikeudellisilla vesialueilla. Sen sijaan Pyhäjärven Luodonselän ja Lempäälän välisellä alueella ammattikalastuslupien saanti ulkopuolisille kalastajille oli vaikeampaa. Näillä vesillä kalavesien omistajien keskuudessa on pyritty suojaamaan omia pyyntivesiä ulkopuolisten kalastajien pyynniltä. Kuten Näsijärvellä myös Pyhäjärvellä sivutoimiset ammattikalastajat toivoivat pyytämilleen täpläravuille parempia jatkomarkkinoita.

4.3. Kyrösjärvi ja Vammalan seudun vesistöt

Kyrösjärvi lahtineen on Pirkanmaan kuudenneksi suurin järvi. Kyrösjärvi on suuri, pitkänomainen ja rikkonainen järvi. Järven pinta-ala on 9 600 hehtaaria ja järven keskisyvyys on 10 metriä. Vedenlaadultaan Kyrösjärvi on rehevä ja lievästi samea (Pyyvaara 2000; Kirjavainen 1993).

Tutkimuksen aikana Kyrösjärvellä ei toiminut yhtään päätoimista ammattikalastajaa. Aktiivisesti kalastavia sivutoimikalastajia oli ollut järvellä kaksi. Tutkimusajankohtana toinen vanhempi kalastaja oli lopettanut kalastuksen kannattamattomana. Tärkeimmät saalisalat ammattikalastajilla olivat kuha, hauki, muikku ja ahven. Myös madetta oli pyydetty.

Ammattikalastajat toivoivat Kyrösjärvelle vähempiarvoisen kalan pyynnistä palkallista korvausta kalastusalueelta. Jotta ammattikalastus tulisi järvellä kannattavammaksi, toivottiin verkkojen silmäkorajoituksia muutettavan ja iskukoukkujen lukumäärärajoituksia poistettavaksi. Sivutoimikalastajat kertoivat, miten ammattimaiset kalastustavat olivat vaikeutuneet ranta-asutuksen lisääntyessä. Muun muuassa paunetilla pyytäminen oli vaikeutunut rantavesien tuntu-massa, koska kesämökkien tontit aidoitetaan vesirajaan saakka.

Vammalan seudun Kulo- ja Rautavesien vesialueen pinta-ala on 6 650 hehtaaria. Osa Vammalan seudun vesistöalueen kalastuskunnista on liittynyt yhtenäislupa-alueeseen. Yhtenäislupa-alue käsittää Liekoveden, Rautaveden ja osan Kulovettä (www.vammalanseudunkalastusalue.net).

Tutkimusajankohtana haastattelutietojen perusteella kalastusalueella toimi aktiivisesti neljä sivutoimikalastajaa (Kallo 2008). Yksi sivutoiminen ammattikalastaja osallistui esitutkimuksen kyselyyn. Hän ei kuulunut ammattikalastajarekisteriin. Ammattikalastajan saalislajeja olivat kuha, hauki ja täpläräpu. Muikunpyyntiä ja tehokalastusta nuotalla on harjoitettu Ylistenjärvellä (Kallo 2008).

Kulo-Rautavedellä ammattikalastajan erityishuolena oli virkistyskalastuksen huomattava lisääntyminen järvellä kalastusmatkailuyrittäjien toimesta. Verkkokalastus oli vaikeutunut kesäaikana, koska virkistyskalastelijat uistelivat samoilla vesillä.

4.4 Längelmävesi

Längelmäveden pinta-ala on noin 17 800 hehtaaria ja järven keskisyvyys on 7,8 metriä. Längelmäveden kalastusalueen suurimmat järvet ovat Längelmävesi ja Vesijärvi. Ponsanselkä on Längelmäveden suurin selkä (www.langelmavedenkalastusalue.net).

Längelmäveden vesissä elää mm. haukea, kuhaa, muikkua, siikaa, järvitaimenta ja madetta.

Maatalouspäästöjen vuoksi Längelmäveden laatu heikkeni merkittävästi 1980-luvun lopulla. Längelmävedellä on esiintynyt veden rehevöitymistä, veden samentumista, lisääntynyttä leväkasvustoa ja pyydysten limoittumista. Nykyään Längelmäveden vedenlaatu on mukana ympäristöhallinnon intensiiviseurannassa sekä valtakunnallisessa kasviplanktonseurannassa (www.ymparisto.fi; Leminen 2007; Salo 1996).

Esitutkimuksen tutkimusajankohtana Längelmävedellä ei toiminut yhtään ammattikalastajaa. Sen sijaan Längelmävedellä on runsaasti loma-asutusta ja vapaa-ajankalastusta. Paikkakuntalaiset ja ulkopaikkakuntalaiset ammattikalastajat toivoivat, että Längelmävedellä pyyntilupien saanti pitää helpottua ammattikalastajille (Kalastajakoukous 2008).

4.5 Roine, Mallasvesi ja Pälkänevesi

Roineen – Mallasveden – Pälkäneveden kalastusalue järvineen sijaitsee Kokemäenjoen vesistön itäosassa. Pinta-ala Roineella on 5 173

hehtaaria, Mallasvedellä 5 581 hehtaaria ja Pälkänevedellä 4 592 hehtaaria. Roineen ja Pälkäneveden järviältäiden keskisyvyys on n. 8,6 metriä ja Mallasveden keskisyvyys on 7,4 metriä (Vihtakari 2006; Pyyvaara 2000).

Kalastusalueen suurin järvi on Mallasvesi. Mallasvedessä on viime aikoina huomattu rehevöitymistä ja vesikasvillisuuden lisääntymistä (Pyyvaara 2000; Vihtakari 2006). Roine on alueen toiseksi suurin järvi. Järvi jakaantuu kahteen osaan, Tossanselkään ja pohjoisosan suureen syvänealtaaseen (suurin syvyys yli 20 m). Veden laadultaan Roine on karu, kirkasvetinen ja jokseenkin luonnontilainen järvi (Sundell 2004; Salo 1989; www.rmpkalastusalue.fi).

Pyyvaaran (2000) tutkimuksen mukaan Roine-Mallasvesi-Pälkänevesi -alueella kalastajien ikääntyminen ja vähäinen nuorien henkilöiden osallistuminen osakaskuntatoimintaan on ollut huomionarvoista. Kalastus on myös kohdistunut vain tiettyihin kalalajeihin.

Esitutkimuksen kyselyn ajankohtana alueella kalasti kolme päätoimista ja yksi sivutoiminen ammattikalastaja. Kaikki ammattikalastajat kuuluivat myös viralliseen ammattikalastajarekisteriin. Roineella sivuammattikalastajan saalislajeina olivat kuha, muikku, siika, hauki, made ja särkikalalajit. Mallasvedellä ammattikalastajat olivat pyytäneet kuhaa, haukea, muikkua, siikaa, kuoretta ja särkikaloja. Ammattikalastajat kertoivat omissa kommenteissaan Mallasvedellä muikun kannan vähenemisestä. Täpläravustusta oli ammattikalastajien keskuudessa harjoitettu tehokkaasti Roineella ja Mallasvedellä.

Roineella ja Mallasvedellä ammattikalastusta oli erityisesti heikentänyt kalastuslupien saannin vaikeus ja/tai kalastuslupien määräaikainen lakkauttaminen. Mallasvedellä pääammattikalastajat olivat troolanneet muikkua parinkymmenen vuoden ajan. Vuonna 2007 ammatimainen troolauslupa kiellettiin kahdeksi vuodeksi. Roineella kalastuslupia toivottiin etenkin järven eteläosiin. Ammattikalastajat kertoivat kommenteissaan, miten Mallasvedellä virkistyskalastajille oli myönnetty huomattavia kalastusoikeuksia ammattikalastajien kustannuksella. Molemmilla järvillä ammattikalastajat olivat huolestuneita vesien likaantumisesta.

4.6 Tarjannevesi ja Toisvesi

Tarjannevesi ja Toisvesi sijaitsevat Pirkanmaan pohjoisosassa. Toisveden pinta-ala on 2 861 hehtaaria ja keskisyvyys 18,5 metriä. Toisveden suurin syvyys on peräti 85 metriä. Varsinaisen Tarjanneveden kanssa samaan reittivesistöön kuuluvat myös yläpuoliset Visuvesi ja Vaskivesi. Näiden järvien yhteispinta-ala on 8 722 hehtaaria. Tarjanneveden keskisyvyys on 14 metriä. Tarjanneveden vesistöaluetta leimaavat jyrkät kalliorannat ja epätavallisen syvät rikkonaiset jär-

vialtaat. Toisvesi taas on lähes saareton järvi (Pyyvaara 1999; Kolari 1997)

Toisvedellä toimi yksi päätoiminen ammattikalastaja. Tarjannevedellä taas toimii kaksi aktiivista sivutoimista ammattikalastajaa. Yksikään heistä ei kuulunut viralliseen ammattikalastusrekisteriin. Toisvedellä ammattikalastajan saalislajeina olivat muikku, kuha, hauki, ahven ja siika. Tarjannevedellä sivutoimisilla ammattikalastajilla saalislajit olivat kuha, siika, hauki, muikku ja särkikalat. Vaskivedellä ravustettiin myös täpläräpua.

Toisvedellä pääammattikalastus koettiin kannattavana, mutta huonot sääolot huolestuttivat paikallista ammattikalastajaa. Tarjannevedellä sivutoimiset ammattikalastajat toivoivat saaliskalalle parempia markkinointi- ja jatkojalostusolosuhteita sekä lisää kalalajien velvoitteistutuksia.

4.7 Ruovesi ja Palovesi

Ruoveden vesistö on kapeiden pitkien salmien ja virtapaikkojen luonnehtima järvireitti. Järven vesi on Vilppulanselällä paikka paikoin rehevöitynyttä Mäntän tehtaiden aiheuttaman kuormituksen vuoksi.

Suurimmat järivialtaat ovat Ruovesi-Kauttu (67,5 neliökilometriä) ja Palovesi, joka kattaa Vilppula-Kauttu vesistöalueet (47,3 neliökilometriä) (Lehtonen & Helin 1991). Vuonna 2008 Ruovesi-Palovesien vesistön vedenlaatu on myös ollut hyvä/tyydyttävä viime vuosikymmeninä. Ruovesi-Palovesi järviolueella ei ollut yhtään päätoimista ammattikalastajaa vuonna 2008.

4.8 Vanajavesi

Vanajavesi sijaitsee sekä Kanta-Hämeessä että Pirkanmaalla. Vanajanselän kalastusalueen yhteispinta-ala on 14 871 hehtaaria. Vanajaveden vesistöalue on kapeahko, matala ja vuolteiden luonnehtima järvireitti (Vihtakari 2006). Vanajaveden kalastusalueeseen kuuluvat Vanajanveden lisäksi osavesistöinä Vanajanselkä, Oikolan- ja Lontilan joen vesistöalueet. Vesistöalueen keskusjärvi on Kernaalanjärvi Janakkalassa. Vanajanveden reitti on kokonaisuudessaan erittäin rehevä. Valkeakosken lähetyvillä järviveden laatu on korkeintaan tyydyttävää (Paakkinen 2007; Vihtakari 2006; Kivinen 2005).

Vanajavedellä toimi kolme päätoimista ammattikalastajaa ja yksi sivutoiminen ammattikalastaja. Yksikään heistä ei kuulunut ammattikalastajarekisteriin. Näiden kalastajien lisäksi Vanajaveden Hauhon reitin Iso-Roinevedellä toimii myös useita muita sivutoimisia ammattikalastajia (J. Muhonen 2008).

Vanajavedellä päätoimisilla kalastajilla saalislajit olivat siika, hauki, muikku, kuha ja särkikalat. Sivutoimisilla kalastajilla Vanajavedellä saalislajit olivat kuha, siika, hauki ja made.

Vähempiarvoisen kalan (sulkava, lahna) suuri määrä haittasi ammattikalastajia Vanajavedellä. Ammattikalastajat toivoivat myös yhteisempiä kalastusalueita järvelle ja yhteistyön lisäämistä muiden ammattikalastajien kanssa. Ammattikalastajilla kalaelinkeinoon vaadittavat käsittely- ja säilytystilat olivat puutteellisia.

4.9. Kukkia

Kukkian vesistöt ja kalastusalueet sijaitsevat pääosin Luopioisten ja Padasjoen kunnan alueella. Kukkian vesistönpinta-ala on 4 426 hehtaaria. Kukkiajärvi on kirkasvetinen, melko karu ja vedenlaadultaan erinomainen. Osa Kukkiasta kuuluu myös valtakunnalliseen rantojensuojeluohjelmaan. Kuohijärvellä on harrastettu myös ammatti- maista muikun nuottausta. Vihavuodenkoskessa Kukkian ja Iso-Roineveden välillä esiintyy myös järvitaimenta (Kirjavainen 2000; Hakaste 2001; www.ymparisto.fi).

Kukkialla toimi yksi maatilallinen sivutoiminen ammattikalastaja. Saalislajeina olivat muikku, hauki, ahven, siika ja made, myös täplärapua ravustettiin.

Kukkialla ammattikalastusta ei koettu kannattavana. Järvellä suhtauduttiin ammattikalastukseen ennakkoluuloisesti, ja etenkin kesällä virkistyskalastajilla oli tuntevia ennakkoasenteita paikallisia ammattikalastajia kohtaan.

5 TULOKSET JA TARKASTELU

5.1 Ammattikalastajakyselyn tulokset

Ammattikalastajien kyselyssä tiedusteltiin päätoimisten- ja sivutoimisten ammattikalastajien järvikohtaisia saalistietoja, yleisimmin käytettyjä pyyntivälineitä sekä tekijöitä, mitkä ovat heikentäneet järvikohtaista ammattikalastusta. Lisäksi kyselyssä tiedusteltiin ammattikalastajan tulevaisuuden odotuksia, kehittämishalukkuutta mahdollisten kalusto- ja investointitarpeiden sekä jatkojalostuksen suhteen.

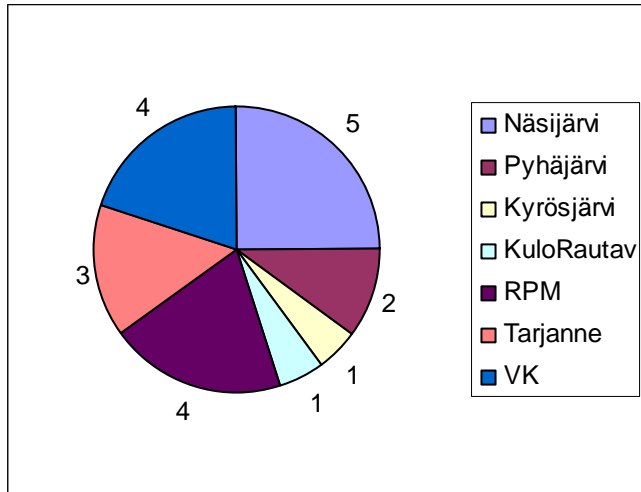
Monille ammattikalastajille kalastus on kutsumusammatti. Ammattikalastuksen sanotaan olevan mielenkiintoinen, mutta fyysisesti raskas ammatti. Eräät kyselyn kalastajat kuvasivat ammattiaan: ”*raakaa työtä, mutta henkisesti antoisaa*” tai ”*yksinäistä ja raskasta hommaa, mutta mielekästä*”.

Ammattikalastajakyselyn kohteena oli 33 ammattikalastajaa Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä. Kysely lähetettiin kalastajille tammikuun lopulla 2008. Kyselyyn vastasi Pirkanmaan ja Kanta-Hämeen tutkimusalueella 10 päätoimista ja 11 sivutoimista ammattikalastajaa eli 63 % kyselyn vastaanottaneista kalastajista. Alhaisin vastausprosentti oli Kyrösjärvi/Vammala (37 %) alueella, korkein Näsijärvellä ja Mallasveden alueella (100 %). Kaksi kalastajaa (pää- ja sivutoiminen ammattikalastaja) olivat toistaiseksi lopettaneet ammattikalastuksensa elinkeinon kannattamattomuuden ja/tai työkyvyttömyyseläkepäätöksen vuoksi Kyrösjärvellä ja Näsijärvellä.

Vuonna 2008 ammattikalastajien tiedusteluun vastanneiden kalastajien ikärakenne vesialueittain oli vaihteleva. Nuorimmat kolme kalastajaa kuuluivat 30–40 -vuotiaiden ikäryhmään. Yksi heistä oli päätoiminen ammattikalastaja Toisvedeltä. Suurin osa kalastajista, eli 15 kalastajaa, kuului ikäryhmään 40–60 - vuotiaat. Useimmat päätoimiset ammattikalastajat kuuluivat tähän ikäryhmään. Kaksi ammattikalastajaa kuului yli 60-vuotiaiden ikäryhmään. Nämä kalastajat aikoivat jäädä eläkkeelle lähivuosina ja/tai olivat vähentämässä kalastuselinkeinoaan. Yhdellä kalastajalla kalastustoimi oli siirtymässä pojalle, kun oma poika kalasti päätoimisesti alueen järvellä. Kyselyyn vastanneista ammattikalastajista vain yksi nainen toimi päätoimisena ammattikalastajana.

Esitutkimuksen kyselyn mukaan Pirkanmaalla kalasti ammattimaisesti viisi henkilöä Näsijärvellä ja kaksi Pyhäjärvellä. Yksi päätoimikalastaja kalasti sekä Näsi- että Pyhäjärvellä. Kyrösjärvellä ja Kulo-Rautavedellä kalasti kaksi kalastajaa. Roine-Mallas- ja Pälkänevedellä (RMP) kalasti neljä, Tarjanteella kolme (Tarjanne-, Tois- ja Vaskivesi) ja Vanajavesi-Kukkia (VK) -alueella kalasti neljä

kalastajaa. Mallasvedellä troolikalastanut päätoiminen kalastajap-riskunta kalasti myös Päijänteellä. Mallasveden troolikalastus loppui troolikalastuskiellon vuoksi vuonna 2007. Längelmävedellä ja Ruovesi-Palovedellä ei ollut yhtään ammattikalastajia.

Kuva 2. Esitutkimukseen osallistuneiden kalastajien lukumäärä eri järvilla Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä.

5.2. Ammattikalastukseen kielteisesti ja myönteisesti vaikuttavia tekijöitä

Esitutkimuksen kyselyn perusteella suuri osa (> 60 %) eli 13 kalastajaa 20:stä koki ammattikalastuksen nykyään kannattamattomana (Kyrösjärvi 3, Roine/Mallasvesi 4, Vanajanselkä 3, Kukkia 1, Näsijärvi 2). Kannattamattomana kalastuksen kokivat pääammattikalastajista neljä kalastajaa ja yhdeksän sivutoimista kalastajaa. Ammattikalastajien kalastuksen kannattavuutta olivat haitanneet eniten yhtenäisten pyyntialueiden puute ja kalastuslupien saannin vaikeus. Yksittäisen ammattikalastajan kalastuselinkeinoja olivat kuormittaneet myös kalliit lainarahoin toteutetut investoinnit. Sivutoimisia ammattikalastajia olivat vaivanneet erityisesti kalastuslupien saatavuus sekä kala- ja täplärapusaaliin markkinoiden puuttuminen. Ammattikalastajat toivoivat, että ammattikalastuslupia myönnettäisiin asuinpaikasta riippumatta.

Kannattavana kalastuksensa kokivat (< 40 %) nuoret alle 30-vuotiaat kalastajat, ravustavat ammattikalastajat ja suuri osa pääammattikalastajista eli kaikkiaan kuusi kalastajaa Kulo- ja Rautavedellä, Tarjannevedellä, Pyhä- ja Näsijärvellä sekä Mallasvedellä. Kalastus oli kannattavaa, jos/kun kalojen ja täpläravun suoramarkkinointi kalatukkuun ja/tai paikallisiin ravintoloihin oli toimivaa, ja kalasaalismäärä (muikku ja kuha) pysyi hyvänä.

Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä ammattikalastajien mielestä kalastusta olivat haitanneet eniten yhtenäisten pyyntialueiden ja kalastuslupien heikko saatavuus sekä hyväksytyjen käsittely- ja säilytystilojen puute. Lisäksi ammattikalastajat olivat kärsineet useilla järvillä osakaskuntien negatiivisesta suhtautumisesta ammattikalastukseen, kalan alhaisesta reaali hinnasta ja verkkojen limoittumisesta sekä sääoloista.

Kyselyn mukaan kalastajista suuri osa, 70 %, kärsi yhtenäisten pyyntialueiden ja kalastuslupien huonosta saatavuudesta. Kuusi päätoimista ammattikalastajaa kärsi ensiksi mainitusta asiasta eli pyyntialueiden saatavuudesta. Kolme pääammattikalastajaa kärsi sen lisäksi myös kalastuslupakielloista. Kahden ammattikalastajan kalastustoiminta oli mennyt taloudellisesti pahasti vaakalaudalle troolilupakiellon vuoksi mm. Mallasvedellä. Yleensä ammattikalastajat kalastivat lähivesialueillaan eli noin 5-10 kilometrin etäisyydellä lähtörannasta. Osa päätoimisista ammattikalastajista kalasti myös kauempana eli noin 15–30 kilometrin etäisyydellä rannasta. Osa sivutoimisista ammattikalastajista kalasti myös Pohjois-Suomen Inari-järvellä tai Suomenlahden merialueella. Kalastuslupien lyhyt voimassaoloaika kalastusalueilla ei ollut suuri ongelma kalastajille.

Monilla järvillä *osakaskuntien negatiivinen suhtautuminen* oli yleistä ammattikalastajia kohtaan. Yli 60 % kyselyyn vastanneista ammattikalastajista kertoi, että osakaskuntien negatiivinen suhtautuminen ja toiminta haittasivat heidän ammattikalastustaan. Yleensä negatiivinen asenne ammattikalastusmuotoihin ilmeni haitan-/kiusantekona ja kateutena. Negatiivinen suhtautuminen oli pahinta ammattimaiseen troolaukseen. Kalastajakyselyiden perusteella osakaskuntien keskuudessa negatiivista suhtautumista ei ollut esiintynyt merkittävästi Pirkanmaalla Tarjannevedellä ja Kanta-Hämeessä Vanajavedellä.

Kyselyn mukaan kielteisesti ammattikalastuksen harjoittamiseen oli suurella osalla kalastajista (> 75 %) vaikuttanut hyväksytyjen käsittely- ja säilytystilojen puute. Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä monilla pää- ja sivutoimisilla ammattikalastajilla ei ollut hyväksytyjä kalankäsittely- ja säilytystiloja ranta-alueillaan. Neljällä päätoimisella ammattikalastajalla ei ollut hyväksytyjä ja ajanmukaisia käsittely- ja säilytystiloja. Kalastajien ja erään osakaskunnan esimiehen toiveena oli saada kalastusalueelle kalasatama käsittely- ja säilytystiloineen, esimerkiksi Näsi-järvelle. Mahdolliseen kalasatamaan toivottiin kalastajien kommentoimissa myös kalan suoramyyntiä.

Kyselyn tutkimustuloksen perusteella kalastuksen kannattavuutta haittasi *kalan tuottajahinta*. Vaikka saalismäärät olivat kalastajilla nousseet, kalasta maksettava reaali hinta oli kuitenkin laskenut. Kyselyyn vastanneista ammattikalastajista suuri osa (75 %) kertoi, että kalan tai ravun tuottajahintaan ei oltu tyytyväisiä. Ammattikalastajat kertoivat omin sanoin, miten ”*kalakaupasta puuttuu kate*”. Päätoimiset ammattikalastajat kertoivat, miten harmaa kalatalous koettiin ongelmallisena ja heidän elinkeinoaan taloudellisesti heikentävänä tekijänä.

Markkinointiongelmat vaivasivat kyselyyn vastanneista 40 % kalastajista. Markkinointiongelmiä oli lähes koko tutkimusalueella eli Pirkanmaalla Pyhä- ja Näsijärvillä, Kulo- ja Rautavedellä, Tarjanteella, Kukkiolla ja Kanta-Hämeessä Vanajavedellä. Sivutoimisia ammattikalastajia vaivasi Pyhä- ja Näsijärvien sesonkiaikaisten täpläravujen (alimitaisten) heikko suoramarkkinoinnin tila. Kaksi ammattikalastajaa oli lopettanut ravustuksen kesäsesongin aikana, koska täpläravun hinta oli romahtanut. Pirkanmaalla toivottiinkin täpläravun markkinoinnin parantamista ja jatkojalostuksen kehittämistoimia. Kulo- ja Rautavedellä sivutoimisella kalastajalla oli ollut ongelmia hauen markkinoinnissa, ja Tarjanteen Vaskivedellä vaivasi saaliskalan heikot markkinointi- ja jatkojalostusolosuhteet. Esimerkiksi Vain kaksi vähittäiskauppaa Virroilla ostaa kalaa ammattikalastajilta (Kalastajakokous 3.4.). Taajamien läheisyydessä päätoimisilla ammattikalastajilla ei ollut markkinointiongelmiä (kuha), jos/kun markkinointi kalatukkuun oli toimivaa (esimerkiksi Pyhä- ja Näsijärvellä). Moni kalastaja uskoi jopa suomukalan myynnin lisääntyvän (hinta/kysyntä parempi)

Esitutkimuksen kyselyn perusteella *veden laadun heikkeneminen* haittasi 45 % kalastajista, ja *verkkojen limoittuminen* 70 % kalastajista. Kuusi päätoimikalastajaa kärsi edellä mainituista asioista Pirkanmaalla Pyhäjärvellä, Kulo-Rautavedellä, Kyrösjärvellä, Toisvedellä ja Mallasvedellä sekä Kanta-Hämeessä Vanajavedellä. Piilevä oli haitannut kalastusta Pirkanmaalla Pyhäjärvellä, Rautavedellä ja Mallasvedellä (ks. Ahdin nuotta-apajilla/Esko Tuominen).

Epävarmat sääolosuhteet haittasivat nykyään pahasti ammattikalastajien kalastusta koko alueella (> 95 % kalastajista). Pohjoinen ilmasto pitkin kylmine jäätalvineen merkitsee huomattavia saalisvaihteluita sekä investointeja kalastustekniikoihin (MMM 2007). Kalastajat kertoivat kyselyssä, miten sääolot (leudot talvet) pahensivat ammattikalastuksen kannattavuutta etenkin talviaikaan. Heikkojen jäiden aikaan myös länssituulet olivat lisääntyneet, ja suomukalan saalismäärät pysyneet pieninä. Ammattikalastajien mukaan Kyrösjärvellä, Kulo-, Rautavedellä sekä Vanajavedellä talvikalastus saattaa jopa tyrehtyä kokonaan.

Osalla kyselyyn osallistuneista sivutoimisista ammattikalastajista koko vuoden ansiotuloja olivat sentään tasanneet maataloudesta ja ravustuksesta saadut tulot (Vanajavesi/Näsijärvi/Kukkiola).

Kalastajien itse mainitsemia muita ammattikalastusta heikentäviä seikkoja olivat Pirkanmaalla vesiliikenne ja puunjalostusteollisuuden jättämät uppotukit. Vedenpinnan säätely haittasi Pyhäjärvellä ja Rautavedellä. Kukkiolla ja Vanajavedellä ammattikalastusta heikensivät kalavarukat avovesiaikana, osakaskuntien jäsenten kateus ammattikalastajia kohtaan ja yleinen kiusanteko (esim. nuottakalastuksessa). Vanajavedellä ja Näsijärvellä sivutoimiset ammattikalastajat kertoivat, miten kalastusta heikensi aluksen polttoöljyn korkea hinta. Öljy oli vaihtumassa dieselpohjaiseksi tulevaisuudessa.

5.2 Kalastajien yhteistyöhalukkuus ja tulevaisuuden investoinnit

Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä kyselyn mukaan 14 kalastajaa 20 kalastajasta, eli 70 %, oli kiinnostunut yhteistyöstä muiden ammattikalastajien kanssa (viisi pääammattikalastajaa / yhdeksän sivutoimikalastajaa). Kolme kalastajaa Näsijärveltä ja Roineelta ei pitänyt kalastajien välistä yhteistyötä tarpeellisena. Kolme ammattikalastajaa (kaksi päätoimista ja yksi sivutoiminen) jätti kysymykseen kokonaan vastaamatta.

Yhteistyö tukun ja kaupan kanssa kiinnosti yhteensä 12 kalastajaa (60 % kalastajista) (viisi päätoimista / seitsemän sivutoimista ammattikalastajaa). Kuusi ammattikalastajaa Näsijärvellä ja Pyhäjärvellä, Kulo- ja Rautavedellä sekä Mallasvedellä ei ollut kiinnostunut yhteistyöstä tukun ja kaupan kanssa. Kaksi ammattikalastajaa jätti kysymykseen kokonaan vastaamatta.

Jäähileasema ja pakastevarasto kiinnostivat 13 kalastajaa, eli 65 % kalastajista (neljä päätoimista / yhdeksän sivutoimista kalastajaa). Eritoten jäähileasemasta oltiin kiinnostuneista lähes kaikilla järvillä. Neljä kalastajaa (kaksi päätoimista ja kaksi sivutoimista) ei pitänyt tarpeellisena jäähileasemaa ja pakastevarastoa. Yksi päätoiminen ammattikalastaja omisti jäähilekoneen. Kolme ammattikalastajaa jätti kysymykseen vastaamatta.

Yhteiskäytössä oleva kalasatama kiinnosti aika useaa eli yhdeksää kalastajaa (neljä päätoimista / viisi sivutoimista) Näsi- ja Pyhäjärvillä, Kyrösjärvellä, Tarjanteella, Mallasvedellä ja Kukkialla. Seitsemää kalastajaa kalasatama ei kiinnostanut (kolme päätoimista / neljä sivutoimista kalastajaa). Heistä useimmilla oli oma ranta-alue käytössään. Neljä ammattikalastajaa jätti vastaamatta kokonaan kysymykseen.

Kalastajille yhteinen välinevarasto tai muu vuokrattava kalustusvälineistö kiinnostivat vajaan kolmasosan kalastajista eli kuutta kalastajaa (kolme päätoimista, / kolme sivutoimista kalastajaa) Pyhäjärvellä, Tarjanteella ja Kukkialla. Kahdeksaa ammattikalastajaa asia ei kiinnostanut (yksi päätoiminen / seitsemän sivutoimista). Osalla kalastajista oli omalla rannalla varastorakennus. Kuusi ammattikalastajaa ei vastannut lainkaan kysymykseen. Pyyntivälineiden vuokraus kiinnosti myös kuutta kalastajaa (kolmea päätoimista / kolmea sivutoimista kalastajaa). Sen sijaan 11 kalastajaa asia ei kiinnostunut lainkaan. Kolme ammattikalastajaa jätti vastaamatta kokonaan kysymykseen.

Kalastajat esittivät myös omia alueellisia kehittämisideoitaan mm. Kanta-Hämeessä paremman logistiikan järjestäminen kalasaaliille (yhteiskuljetus tukkuun).

Vaikka kalastajat kokivat kalastuksena kannattamattomana, moni kalastaja (> 75 %) kertoi investoivansa kalastustoimintaansa. Yksi ammatti-

kalastaja näki tulevaisuudennäkymät kyseenalaisena. Yleensä ammattikalastajilla kalastuksen harjoittamisesta aiheutuvat kustannukset ovat koostuneet kalastusluvista, liikkumisesta (auto ja alukset), tuotanto- ja palkkakustannuksista sekä pääomakuluista (Nykänen & Muje 2005: 29). Kyselyyn vastanneet ammattikalastajat olivat investoimassa elinkeinoonsa eri keinoin. Näsijärvellä ja Vanajavedellä ammattikalastajat olivat vuokraamassa ja/tai rakentamassa uusia säilytys- ja varastotiloja itselleen. Mallasvedellä ammattikalastajat olivat ostaneet aiempina vuosina kylmäauton ja panostaneet kuoreen ulkomaanvientiin. Näsi- ja Pyhäjärvellä ammattikalastajat halusivat lisätä pyyntiponnistuksiaan sekä uudistaa kalastuskalustoaan mm. ostaa uuden perämoottorin tai siirtyä verkkopyynnin ohella rysäkalastukseen.

Vanhimmat ja ikääntyvät pää- ja sivutoimiset ammattikalastajat pitivät kalastusaktiivisuuden ennallaan. Nämä kalastajat eivät aikoneet investoida kalastuskalustoonsa työkyvyttömyyseläkkeen ja/tai eläkepäätöksen vuoksi (Näsi- ja Kyrösjärvellä, Roineella ja Mallasvedellä).

Kyselyn mukaan kalastajakohtaisia investointeja eri järviolueilla:

1. Näsijärvi

- kehittää sisävesikalastusta uudentyypiseen toimintaa (koululaisryhmät) ja uudistaa mm. rapuprosessointia
- investoi kalastuskalustoonsa ja vuokraa uudet kalojen perkaamis- ja käsittelytilat

2. Pyhäjärvi

- suurentaa vähitellen verkkojen silmäkokoja, sijoittaa uusiin verkkoihin ja aloittaa mateen kalastuksen.
- uudistaa kalastusalustaan, ostaa jäähilekoneen, rakentaa fileerauspaikan omalle tontilleen

3. Kyrösjärvi/Kulo-Rautavesi

- uusii kalastusalustaan ja pyyntivälineitä (verkoja)
- rakentaa säilytystiloja (purkausvarastoa)

4. Vanajavesi

- rakentaa kalankäsittely- ja säilytystiloja

5. Tarjannevesi/Vaskivesi

- lisää pyyntiä eli kalastaa enemmän, jos markkinointi- ja jalostusmahdollisuudet paranevat

Pirkanmaan ja Kanta-Hämeen kalastajille tämäntyyppinen kalatalouselinkeinoon liittyvä infrastruktuurin kehittäminen on hyvin luonnollista. Tämä johtuu rakennepoliittisesta tilanteesta. EU-säännösten mukaan kalastajien käyttämien saaliin jalostuspisteiden pitää vuodesta 2009 olla elintarvikehygieniasetusten mukaiset. Tämä edellyttää kalastajakohtaisia huomattavia investointeja (ks. eläinperäisistä elintarvikkeista koskevat erityiset hygieniasäännöt (852-853/2004/EU).

Kuva 3. Pirkanmaalaisen päätoimisen ammattikalastajan kalastusvene ja ranta-alue Pyhäjärvellä. (Kuva S. Ojalampi)

5.3 Pyyntitavat, kalastajien kohdelajit ja tulevaisuuden saalistavoitteet

Ammattimaisessa kalastuksessa on tyypillisesti käytetty pyydyksinä yleisesti isorysiä, paunetteja ja nuottia tavanomaisten kalastusverkkojen lisäksi. Esiselvityksen kyselyn perusteella suurimmalla osalla kalastajista oli käytössään 1-3 pyydystyyppiä (yksi = 40 %; kaksi = 40 %; kolme = 20 %).

Kalastajien ensisijainen pyydys oli verkko, mutta sen lisäksi saalista pyydettiin rysällä, paunetilla ja katiskalla. Kaksi sivutoimista ammattikalastajaa omisti nuotan, mutta nuottakalastus ei ollut sallittua kalastajien kalastusvesillä. Yksi ammattikalastaja oli nuotannut Kukkiolla 1990-luvun hyvinä kalavuosina. Näsijärvellä, Tarjanteella sekä Kulo- ja Rautavesillä ammattikalastajat kalastivat rysällä. Puolet ammattikalastajista (50 %) käytti pyydyksenään rapumertaa.

Verkkokalastuksessaan päätoimiset ammattikalastajat käyttävät yleensä noin 200 - 300 verkkoa kesäaikaan ja 100 - 300 verkkoa talvikautena. Sivutoimiset ammattikalastajat käyttivät yleisimmin noin 30 - 150 verk-

koa ympärivuotisesti. Ravustusta oli harjoitettu erityisesti Näsi- ja Pyhäjärvellä sekä Vanajavedellä.

Esiselvityksen kyselyiden perusteella Pirkanmaalla ammattikalastajien suomukalalajeista kuha, siika, ahven, hauki ja muikku olivat tavoitelluimmat saalislajit. Näiden lisäksi pyydettiin vähempiarvoisena kalana lahnaa, kuoretta ja särkikaloja. Made oli myös tärkeä saaliskala Roineella, Mallasvedellä ja Kyrösjärvellä. Kukkialla ja Vanajavedellä tärkeimmät suomukalasaalislajit olivat kuha, siika, hauki ja ahven sekä made. Vammalan seudun Rauta-Kulovedellä tärkeimmät suomuskalasaalislajit olivat kuha, hauki ja ahven, myös harvinaisempaa toutainta oli pyydetty. Muikkua saaliskalana pyydettiin Näsi- ja Kyrösjärveltä, Mallasvedeltä ja Toisvedestä.

Kuten aiempi tutkimus osoittaa hyvillä kalavesillä Järvi-Suomessa ja Kainuussa yksittäisen kalastajan saalismäärä kasvaa tai sitä halutaan kasvattaa tulevaisuudessa pyyntiponnistuksen ohella (Nykäsen & Mujeen 2005). Kyselytutkimustulosten perusteella päätoimisilla ammattikalastajilla vuosittaiset suomukalasaaliit vaihtelivat 1000 - 3000 kg/kalastaja vuodessa. Tulevaisuudessa saalismäärä haluttiin kohottaa 4000–6000 kg/kalastaja vuodessa. Vanajavedellä yksi pääammattikalastaja halusi nostaa suomukalan saalismääräänsä 10 000 kg vuodessa. Muikkua saaliskalana pyydettiin päätoimisten ammattikalastajien keskuudessa noin 1000–2500 kg/kalastaja vuodessa. Sivutoimisilla ammattikalastajilla saalimäärä oli noin 300–500 kg/kalastaja. Tutkimustulos osoitti, että muikun merkitys kaikilla järviolueilla oli pieni. Tulevaisuudessa toiveena oli pyytää muikkua keskimäärin 3000 kg/kalastaja, jopa 10 000 kg/kalastaja vuodessa.

Yksi päätoiminen ammattikalastaja ilmoitti saalismäärän myös vähempiarvoisille kaloille. Sen vaihtelu oli noin 500 – 600 kg. ”Pikkukalan” saalismäärä haluttiin nostaa tulevaisuudessa Näsijärvellä 2000 – 3000 kg/kalastaja vuodessa. Mallasvedellä vuotuinen vähempiarvoisen kalan (kuore/särki) saalismäärä haluttiin nostaa 10 000 kg/kalastaja. Mateen saalismäärä haluttiin yleisesti nostaa eri järvillä.

Sivutoimikalastajien saalismäärät vaihtelivat huomattavasti. Osa ammattikalastajista sai vuodessa 200–700 kg/kalastaja suomukalaa. Suomukalan saalismäärä haluttiin yleensä kaksinkertaistaa. Osa sivutoimisista kalastajista sai vuodessa saman tai jopa suuremman saalismäärän etenkin muikunpyynnissä kuin päätoimiset ammattikalastajat (Näsi- ja Pyhäjärvi, Kulo-Rauta- ja Vanajavesi).

Ravustus oli kannattavaa sitä harjoittavalle ammattikalastajalle. Täplärappua oli pyydetty kaikilla tutkimusalueen järvillä Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä. Täplärappusaaliiden suurimmat saalismäärät vaihtelivat huomattavasti. Päätoimisilla ammattikalastajilla saalismäärät olivat noin 10 000–17 000 kappaletta vuodessa. Sivutoimisilla ammattikalastajilla täplärappumäärät olivat pienempiä, ja osalla ne vaihtelivat noin 300–1000 kappaleen välillä vuodessa. Tulevaisuudessa täplärappujen

määrää haluttiin yleensä nostaa noin 5000–30 000 kappaleeseen vuodessa.

Osa kyselyyn vastanneista kalastajista (20 %) ei halunnut tai pystynyt antamaan saalistietojaan. Joko kalastaja ei ollut kirjannut tarkasti saalistietojaan tai ammattimainen kalastus oli lopetettu lähiaikoina.

5.5. Kalastukseen vaikuttavat myönteiset tekijät – kalastajien omia parannustoiveita

Kyselyn mukaan muita ammattikalastajien itse mainitsemia ammattikalastukseen myönteisesti vaikuttavia tekijöitä olivat:

- Yhtenäiset ja laajemmat kalastusalueet (> 60 %). Kalastusluvan saaminen pitäisi helpottaa oman kunnan ulkopuolisille vesille.
- Kalastusverotus selkeämmäksi ja kalastusalueiden lupatarkastuskäytäntö tiukemmaksi.
- Kalasatamat ja purkausvarastot pitää saada kuntoon.
- Kalastusluvut on saatava oikeilta alueilta. Kalastajien järjestäytyminen on tärkeää. Myös osakaskunnille tulee antaa oikeaa tietoa ammattikalastuksesta.
- Velvoiteistutukset vähäisemmäksi. Hauen luontainen lisääntyminen on olematonta. Suomalaiset lahdet eli ”*rimmistöt*” pitäisi siivota järviltä.
- Täpläravun markkinointi-, jatkojalostus- ja prosessointiolosuhteet on muutettava paremmaksi - etenkin Pirkanmaalla.
- Verkon silmäkoko on liian suuri (50 mm) kuhille, myös elohopeaa enemmän suuremmissa kuhissa (Kyrösjärvi).
- Vähempiarvoisen kalan (särki, sulkava, lahna) tehokalastus verkoilla ja nuottaamalla tehokkaammaksi Tarjanteella, Vanajavedellä ja Kyrösjärvellä.

5.4 Kalastajien mielipiteitä tulevaisuudennäkymistä ja toiveet osakaskunnille

Tutkimustuloksissa tuli esille, miten ammattikalastajat näkivät tulevaisuudennäkymät hyvinä, jos/kun kalasaaliille riitti kysyntää ja kalastajalle asiakkaita. Kalasaaliin toimittaminen suoraan loppukäyttäjälle esimerkiksi ravintoloihin koettiin kannattavaksi keinoksi. Edelleen ammattikalastajan elinkeinonäkymiä paransi huomattavasti, jos/kun kalastaja pystyi itse jalostamaan kalasaalistaan.

Ammattikalastajille kohdistettu kysely paljasti, että Pirkanmaalla oli myös vesistöjä, joissa kalastajat olivat kohdanneet huomattavia vaikeuksia ammattikalastuksessaan (troolikalastus). Etenkin päätoimiset ammattikalastajat toivoivat kyselyssä, ettei yksittäisellä kalastajalla saa mennä liikaa aikaa lupa-asioissa ja tarkastuksissa.

Kyselyn mukaan ammattikalastajia haittasi vähempiarvoisen kalan (sulkava, lahna) sivusaalismäärä melko monessa järvessä. Osa kalastajista toivoi, että verkkojen silmäkorajoituksia ja kalan alamittarajoja poistetaan kalan pyynnistä. Näin lisätään ammattikalastuksen kannattavuutta. Päätoimisilla ammattikalastajilla oli myös toiveena, että isoja ja kalliita pyydyksiä (isorysät/nuotat) voidaan tukea taloudellisesti.

- ammattikalastuslupien saanti helpottuu, jos/kun yhtenäisiä vesialueita annetaan ammattikalastajien käyttöön.
- avoimempi/suvaitsevampi suhtautuminen ammattikalastukseen osakaskuntien aluevesillä, missä ammattikalastus on vähäistä (asennemuokkausta).
- kesämökkien osakaskunta-edustajat rajoittavat ja kaventavat ammattikalastajien kalastusmahdollisuuksia (asennemuokkausta).
- harmaa kalatalous järvillä saatava loppumaan eli ei kalastuslupia ”harmaan talouden” kalastajille. Kalastusluvat tulee antaa vain virallisesti rekisteröidyille ammattikalastajille.
- vedensäännöstelyä on vähennettävä (kevällä 2 metrin vedenpinnan pudotus/Pyhäjärvi), koska tulvavaaraa vesistöissä ei ole. Kesäkauden vesiliikenne tulee ohjata pois ammattikalastusvesiltä.
- kalojen luontaista poikastuotantoa on lisättävä. Vesistöihin tulee istuttaa mm. kuhaa, siikaa tai haukea.
- kalastusalueiden tulee hoitaa vähempiarvoisen kalan (sulkava, särki ja lahna) jatkomarkkinointi esim. kalamassana eläinpuistoille (Ähtärin eläinpuisto).
- tehokalastuksen lisääminen esimerkiksi paunettien pyynnillä on tärkeää, koska vähempiarvoinen kala lisääntyy liikaa.
- ”pitää poistaa lapselliset jatamitat” – järvi ei ole pelkkä lippumeri (60 metrin verkkovälisuositus).

Kuva 4. Pirkanmaalainen sivutoiminen ammattikalastaja saapumassa kalastusreissultaan Pyhäjärven rannalla. (Kuva S. Ojalampi)

6 OSAKASKUNTAKYSELYN TULOKSET

Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa, olisiko Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä sellaisia vesialueita, joille olisi mahdollista saada selkeitä lupa-alueita. Osakaskuntien kyselyssä selvitettiin myös vesialueiden omistajien suhtautumista ammattikalastukseen ja mahdollisen yhteislupa-alueen perustamiseen. Kyselyssä kartoitettiin kalastusalueiden kalastuksen järjestämistä ja suhtautumista ammattimaiseen pyyntiin. Esiselvityksen tutkimukseen oli valittu osakaskuntia/kalastuskuntia tai kalastusalueita pääjärvien vesistöistä Pirkanmaalta ja Kanta-Hämeestä.

6.1 Vesialueiden omistajat - osakaskunnat

Osakaskuntia on esiselvityksen tutkimusalueen järviolueilla tuhansia. Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä vesialueiden omistussuhteet ovat rikkonaisia ja osakaskuntien määrät ovat suuria. Esimerkiksi alle yhden hehtaarin suuruisia osakaskuntia on Pirkanmaalla satoja. Osakaskunta koostuu vesialueiden omistajista ja sen tehtäviin kuuluu osakkaidensa edunvalvonta. Yleensä osakaskunnat omistavat ja hallitsevat usealle kiinteistölle kuuluvia yhteisiä vesialueita ja osakaskunnan koko on suoraan verrannollinen sen vaikuttamismahdollisuuksiin vesistöhoitoalueensa suhteen (Mäkitalo 2007).¹

Uuden yhteisalue lain myötä MMM:n kala- ja riistaosasto on määritellyt ministeriön jäsenjärjestöille määrärahan käytön ehdoksi tulostavoitteita. Yksi tärkeimmistä tavoitteista on osakaskuntien yhdistyminen (www.kalatalo.fi). Jos osakaskuntien yhdistäminen on hankalaa, vesistöalueille tulisi pyrkiä muodostamaan yhtenäisiä lupa-alueita. Tämänkaltaisen toiminnan tehostamiseksi osakaskuntien välinen tehokkaampi yhteistyö on tärkeää (Mäkitalo 2007; Vesa 2008; Wirola 2008).

Kysely lähetettiin Pirkanmaalla 222 osakaskunnalle/kalastusalueelle ja Kanta-Hämeessä 34 osakaskunnalle. Kyselyn vastausprosentti vaihteli huomattavasti eri vesistöalueilla välillä 26 – 100 % (taulukko 1). Postin palauttamia lomakkeita oli 5 kappaletta. Yhteen kyselyyn tuli vastaus omalla kirjeellä Kanta-Hämeen alueelta Joissain tapauksessa kysely lähetettiin uudelleen ja uuteen osoitteeseen.

¹ Osakaskuntien toimintaa säätelee yhteisalue laki ja kalastuksen osalta kalastuslaki ja –asetus. Yhteisalue lain 3 §:n nojalla yhteisen vesialueen osakkaat muodostavat osakaskunnan, joka järjestää kalavesien kalastuksen ja hoidon. Kalastuskunta on ollut vuodesta 2001 alkaen yhteisen vesialueen osakaskunta.

Kohdealueet	Postitettuja lomakkeita	Palautusprosentti (%)
1.Näsijärvi+Tre kaupunki	29	34
2. Pyhäjärvi	43	48
3. Kyrösjärvi/Vammala	2	50
4.Roine-Mallasvesi-Pälkäne	56	46
5.Längelmävesi 41	51	
6.Ruovesi-Palovesi	26	26
7.Tarjannevesi/Toisvesi	25	68
8.Kukkia-Vanajavesi	34	44

Taulukko 1. Osakaskuntakyselyn kohdealueet ja kyselyyn vastanneet osakaskunnat.

Kyselyyn osallistuneiden osakaskuntien koko vaihteli huomattavasti (taulukko 2). Pieniä osakaskunnan vesistöalueita oli järviolueilla runsaasti ja koot vaihtelivat yleensä 20-300 hehtaarin välillä. Suurimmat vesialueet olivat Kukkian järviolueella sijaitsevalla Lieson osakaskunnalla (4 398 ha) sekä Roineen yhteistoiminnassa olevalla osakaskuntien alueella (2 400 ha). Vesialueet ovat omistussuhteiltaan erittäin rikkonaisia erityisesti Pälkäne- ja Längelmäveden Vesijärvellä sekä Vanajavedellä. Pälkänevedellä on myös paljon yksityisomistuksessa olevia vesialueita. Monissa osakaskunnissa hoitokunnan jäsenten keskiikä on myös korkea.

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Osakaskuntien vesialat	1500-70	1400-80	2	2400-45-	1950-60	1200-150	1670-200	1500-38
suurin-pienin hehtaaria (ha)				98-1700				4398-400
				940 - 50				

1. Näsijärvi + Tampere kaupunki
2. Pyhäjärvi
3. Kyrösjärvi/Vammala
4. Roine-Mallasvesi-Pälkänevesi
5. Längelmävesi
6. Ruovesi-Palovesi
7. Tarjannevesi-Toisvesi
8. Vanajavesi-Kukkia

Taulukko 2. Osakaskuntien vesialueiden kokoja Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä

Kyrösjärvi ja Vammalan seudun järvet ovat järvien osalta yhtenäislupa-alueita. Kalastuslupa-asioita hoitaa kalastusalue. Kyrösjärvi ja Vamma-

lan seudun järvien yhteislupien kalastusalueella ammattikalastuslupien myynti on toteutunut käytännössä hyvin. Kalastuslupien myönnön päättää kalastusalueen hallitus. Järvien osakaskunnat ovat siirtäneet kaikki tehtävänsä kalastusalueen hoidettavaksi (myös edunvalvonta ympäristöhankkeissa). Myös omistajakorvaukset jäävät kalastusalueen käyttöön.

6.2. Osakaskuntien asenne ammattikalastajia kohtaan

Kyselyn perusteella voidaan todeta, että Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä yli puolet (> 58 %) osakaskuntien edustajista suhtautui myönteisesti ammattikalastukseen sisävesillä. Yhtä suuri osa osakaskuntien edustajista vastasi, että ammattikalastajien toiminnan edellytyksiä tulee kehittää sisävesillä (> 57 %). Kyselyyn vastanneista suuri osa (> 60 %) ymmärsi, että ammattikalastajat ovat liiketoiminnan varassa olevia yrittäjiä. Kolmasosa (> 30 %) osakaskuntien esimiehistä ei pitänyt toimia välttämättöminä tai he eivät ilmaisseet kantaansa asiaan.

Luonnonresurssin kantokykyä silmälläpitäen, hieman yli puolet (> 55 %) kyselyyn vastanneista osakaskuntien esimiehistä uskoi, että päätömmisiä ammattikalastajia tarvitaan turvaamaan kalaresurssien hyödyntäminen osakaskuntien vesistöissä. Runsas kolmasosa osakaskuntien esimiehistä (39 %) oli melko tai täysin eri mieltä asiasta.

Ammattikalastuksesta aiheutuva haitta eli kalojen liikakalastus ja kalakantojen tuhoaminen ilman rajoituksia jakoi osakaskuntien esimiesten mielipiteitä sekä Pirkanmaalla että Kanta-Hämeessä. Osakaskuntien esimiehistä suuri osa eli > 60 % oli melko eri mieltä tai täysin eri mieltä väittämästä. Sen sijaan kolmasosa (34 %) osakaskuntien esimiehistä oli täysin samaa mieltä asiasta. Ammattikalastuksen aiheuttamiin haittoihin uskottiin erityisesti Pyhäjärven sekä Pälkäne- ja Längelmävesien osakaskuntien esimiesten keskuudessa.

6.3. Kalastuslupien myöntö ja suhtautuminen yhteislupa-alueeseen vesistöissä

Ammattikalastajat ovat yleensä voineet anoa Suomessa muilla sisävesialueilla laajoja kalastusoikeuksia yleisvesialueilta. Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä yleisvesialueita ei ole lainkaan. Sen sijaan pyyntilupia on yleensä anottu kalavesien omistajilta eli osakaskunnilta ja/tai yksityisiltä vedenomistajilta. Kalastuslupien myöntämiseen olivat vaikuttaneet erilaiset seikat. Osakaskunnat ja/tai kalastusalueet olivat yleisesti ottaen jakaneet kalastusoikeuksia vesialueiltaan. Suuri osa osakaskunnista myi kalastuslupia joko osakaskunnan oman kunnan asukkaille ja kesämökkiasukkaille eli vapaa-ajankalastajille.

Usealla osakaskunnalla/kalastuskunnalla oli käytäntönä, että kalastuslupia myönnettiin osakaskunnan sääntöjen mukaisesti rajoituksetta kai-

kille niitä haluaville/anoville. Pyydyslupia myönnettiin siis kysyntää vastaavasti. Osakaskunnan johtokunnan päätös ratkaisi luvan myönnön ja määrän. Monella osakaskunnalla oli tapana, että ammattikalastajalle oli varattu tietty määrä pyydysyksiköitä (esimerkiksi 20% luvista on myyty sivuammattikalastajille Pyhäjärvellä). Kalastajan piti itse hakea kalastuslupansa toimialueensa osakaskunnalta. Useilla järvillä kalastuslupa oli ammattikalastajalle korkeampi kuin virkistyskalastajille (kaksi–viisi kertaa kalliimpi). Pieni osa kyselyyn vastanneista osakaskuntien esimiehistä kertoi, ettei heidän aluevesillään ollut edes kysyntää ammattikalastusluville (Tarjannevedellä ja Näsijärvellä).

Tampereen kaupungin omistamilla yksityisoikeudellisilla vesialueilla jokaisella kaupungin asukkaalla on oikeus kalastaa. Myös ammattikalastajat ovat saaneet helposti kalastuslupia Tampereen kaupungin vesialueilta. Ammattikalastajille Tampereen kaupunki oli myöntänyt ammattikalastusluvan omistamillaan vesialueilla Näsi- ja Pyhäjärvellä. (Näsijärvellä pyydysyksikkö on 250 py ammattikalastajalla).

Osakaskuntien suhtautuminen yhteislupa-alueiden perustamiseen vaihteli Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä. Teoreettisesti ajatellen jos laajempia yhteislupa-alueita järviolueille perustettaisiin, sekä ammattikalastus että virkistyskalastus helpottuisivat. Tällöin yksittäisen ammattikalastajan ei tarvitsisi miettiä niin tarkasti kalastuskuntien rajoja. Yhteislupa-alueiden perustamisesta hyötyisivät etenkin pienet pirstaleiset kalastuskunnat. Edelleen järvien yhtenäisluvista saadut varat voitaisiin käyttää vesistöalueen hoitotoimiin tai kalanistutuksiin (Pyyvaara 2005).

Myönteisesti ammattikalastuksen yhteislupa-alueiden perustamiseen suhtautui vajaa puolet osakaskuntien esimiehistä (< 50 %). (Näsijärvi 6; Pyhäjärvi 9; Tarjannevesi/Toisvesi 11; Längelmävesi 7; Roine-Mallasvesi-Pälkänevesi 13, Ruovesi-Palovesi 1 ja Vanajavesi 5; Hauho 1).

Erityisen myönteisesti yhteislupa-alueen perustamisen suhtauduttiin laajemmissa osakaskunnissa (yli 100 hehtaaria). Osakaskuntien esimiesten suhtautuminen yhteislupa-alueiden perustamiseen riippui myös paljon heidän asenteestaan ammattikalastusta ja ammattikalastajia kohtaan. *Myönteisesti* yhteislupa-alueiden perustamiseen suhtautuvat osakaskunnat suhtautuivat ammattikalastukseen myös hyväksyvämmiin. Myös ammattikalastuslupia myönnettiin herkemmin näissä osakaskunnissa.

Esimiesten vastausten perusteella ilmeni, että hieman yli kolmasosa (> 30 %) osakaskunnista myönsi ammattikalastuslupia vesillään. Vajaa puolet, eli 42 % osakaskunnista *ei myöntänyt* ammattikalastuslupia vesialueillaan.

Ammattikalastuslupa myönnettiin useimmin vuodeksi. Hieman harvempi osakaskunta, eli 11 % osakaskunnista, myönsi kalastusluvan 2 – 5 vuodeksi tai toistaiseksi. Osa osakaskunnista myönsi ammattikalas-

tuslupia kalastajalle *harkiten ja kalakantoja seuraten*. Kalastuksen määrän säätelyä ei toteutettu osakaskunnissa laajalti. Vain 11 % osakaskuntien esimiehistä vastasi, että säännöissä olevia pyydysyksikköjä käytettiin ammattikalastuksen säätelyssä.

Kalastuslupia oli myönnetty eri perustein:

- 1.Näsijärvi: ammattikalastajalle lupia oli myönnetty vuosikokouksen perusteella ja toistaiseksi.
- 2.Roine: alikalastettu järvi, joten lupia oli myönnetty harkiten ja lyhytaikaisesti.
- 3.Näsijärvi, Längelmä-, Mallas- ja Vanajavesi; ammattikalastajille/ulkopuolisille oli myönnetty lupia, mutta ammattikalastajalle lupamaksu oli kalliimpi. Lupa oli myönnetty tunnetulle kalastajalle.

Osa pienten järvialueiden osakaskuntien edustajista kannatti yhteislupa-alueen perustamista. Toisaalta rikkonaisten vesialueiden mökkiasuteuille pienille järville ei haluttu ammattikalastajia (esim. Längelmävesi, Pälkänevesi ja Kukkia).

Kielteisesti osakaskuntien esimiehistä suhtautui yhteislupa-alueiden perustamiseen noin reilu kolmasosa eli 38 % (Näsijärvi 3; Pyhäjärvi 8; Tarjannevesi/Toisvesi 4; Längelmävesi 10; Roine-Mallasvesi-Pälkänevesi 9; Kukkia 3; Vanajavesi-Hauho 2). Tutkimustuloksissa tuli esille, miten osakaskunnan esimiesten keskuudessa pidettiin tarpeettomana uusien organisaatioiden perustamista yhteislupa-aluetta perustettaessa. Vastauksissa korostettiin, miten yhteislupa-alue vähentäisi vesialueiden omistajien kiinnostusta kalavesien hoitoon. Myös omistajien valtarakenteen muuttumista vastustettiin, kommentoimalla: ”*omistusvalta siirtyy pois ulkopuolisille, ja hallinto monimutkaistuu sekä virkamielistyy*”. Yleisesti ottaen yhteislupa-alueen perustamiseen kielteisesti suhtautuvat etenkin pienemmät osakaskunnat asennoituivat *keskimääräisesti kielteisemmin* ammattikalastukseen.

Ammattikalastuslupien epäämiseen vaikutti selvästi vesialueiden kokoom. suuren vedenselän ja/tai yleisvesialueen puuttuminen. Kyselyn mukaan osakaskuntien esimiehet painottivat vastauksissaan vesialueiden sopimattomuutta ammattikalastukseen. Ammattikalastajia ei yleensä haluttu pienten ja matalien vesialueiden järville. Osakaskunnan esimiehet kommentoivat vastauksissaan, miten ”*ei olisi oikein, että järville tulisi ammattikalastajia*”. Edelleen vastauksissa korostettiin, että pienillä vesialueilla kalastusoikeus pitää pääsääntöisesti olla vesien omistajilla eli osakaskunnan jäsenillä. Näin rajattiin kalastusoikeuksia, ja ammattikalastajalle tarkoitettuja yksiköitä annettiin toisinaan omien osakaiden kalastukseen lisäyksiköiksi. Kalastuslupia oli sen sijaan myönnetty uistinkalastukseen vapaa-ajankalastajille ja kesämökkiasukkaille (virkistys- ja kotitarvekalastukseen).

Jos/kun kalastuslupaa ei ollut annettu ammattikalastajalle, hyviä kalavaroja oli haluttu suojella etenkin taajamien läheisyydessä. Näillä järvi-alueilla sekä ammattikalastajien että vapaa-ajankalastajien määrä on

ollut viime vuosina kasvussa. Toinen keskeinen huolenaihe nivoutui virkistysseikkoihin kuten mökkirauhan rikkoutumiseen ja rauhalliseksi koetun järviympäristön muuttumiseen ammattikalastuksen myötä. Toisinaan ammattikalastuslupa oli myönnetty, mutta kitsaasti ja rajoituksin. Useimpien osakaskuntien vesillä pyydysmäärät olivat samat ammattikalastajille ja virkistyskalastajille.

Kyselyyn vastanneista osakaskuntien esimiehistä, osa (12 %) ei ottanut lainkaan kantaa yhteislupa-alueiden perustamiseen. Tässä tapauksessa osakaskuntien esimiehet vastasivat, ettei yhteislupa-alueiden perustamisella ole heidän osakaskunnalleen mitään merkitystä.

6.2 Osakaskuntien asenteet ammattikalastusmuotoihin

Osakaskuntien esimiesten mielipiteet eri ammattikalastusmuotoihin vaihtelivat huomattavasti.

Kyselyn mukaan suuri osa (> 60 %) osakaskuntien esimiehistä suhtautui hyvin *myönteisesti* verkkokalastukseen sekä Pirkanmaalla että Kanta-Hämeessä. Neljäsosa (25 %) osakaskuntien esimiehistä suhtautui kielteisesti verkkokalastukseen. Kesä- ja talvinuottaus jakoi sen sijaan esimiesten mielipiteet kahtia. Vajaa puolet esimiehistä (41 %) suhtautui *myönteisesti* kesä- ja talvinuottaukseen. Hieman pienempi osa esimiehistä (38 %) suhtautui taas *kielteisesti* kesä- ja talvinuottaukseen. Pirkanmaalla Pyhäjärvellä, Längelmä- ja Pälkänevedellä sekä Kanta-Hämeessä Vanajavedellä suhtauduttiin erityisen kielteisesti ammattimaiseen nuottaukseen.

Kyselyn perusteella ravustukseen suhtauduttiin *myönteisesti*. Osakaskuntien esimiehistä yli puolet (> 50 %) kannatti ravustusta vesialueillaan. Kielteisesti ravustukseen suhtautui Pirkanmaalla Pyhäjärven sekä Längelmä- ja Pälkänevesien osakaskuntien esimiehistä 34 %. Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä osa osakaskuntien esimiehistä (12 %) vastasi, ettei ammattimainen ravustus koske heidän vesialuettaan. Isorysillä kalastukseen suhtautui *myönteisesti* esimiehistä kolmasosa (32 %) koko alueen vastaajista. *Kielteisesti* isorysäkalastukseen suhtautui hieman suurempi osa eli 38 % osakaskuntien esimiehistä. Erityisen kielteisesti isorysäkalastukseen suhtauduttiin Pirkanmaalla Pyhäjärvellä sekä Pälkäne- ja Längelmävedellä.

Ammattitroolaukseen suhtauduttiin kyselyn mukaan hyvin *kielteisesti*. Hyvin suuri osa (75 %) osakaskuntien edustajista vastusti troolausta vesistöalueillaan. Myönteisesti troolaukseen osakaskuntien esimiehistä suhtautui vain pieni osa, eli 6 %, vastaajista Längelmävedellä, Roine-Mallas- ja Pälkänevedellä sekä Vanajavedellä.

Mahdollisiin lupatulomaksujen muutoksiin ei otettu voimakkaasti kantaa. Kyselyn mukaan rahalla ei ollut suurta merkitystä mahdollisena hyötynä/etuna osakaskuntien esimiehille. Aika moni esimies jätti vas-

taamatta kysymykseen. Melko suuri osa vastaajista (> 35 %) ei osannut sanoa kantaansa lainkaan asiassa tai vastasi, että lupatuloilla ei ole lainkaan väliä osakaskuntien vesialueilla. Vain pieni osa osakaskunnista halusi toimintaansa kehitettävän rahatuloja tuottavaan suuntaan. 7 % osakaskuntien esimiehistä toivoi tulevaisuudessa enemmän lupatuloja (5–200 %) selkävessillään. Nämä osakaskunnat olivat suuria ja sijaitsivat isojen järvien reittivesillä Näsijärvellä, Roineella, Mallasvedellä, Tarjanteella, Kukkialla ja Vanajavedellä. Osa osakaskuntien esimiehistä (12 %) halusi pitää lupatulot samalla tasolla kuin vuonna 2007.

6.3 Osakaskunnan edustajien omia kommentteja

1. Yhteislupa-asiat

Myönteisiä kommentteja

- osakaskuntien yhteistyötä tulee lisätä ja kannustaa, se helpottaa mahdollista osakaskuntien yhdistymistä myöhemmin. Myös vastuullista vedenomistajuutta tulee korostaa.
- osakaskuntien asenteet tulee muuttaa myönteisemmiksi yhteislupa-alueen perustamiselle.
- yhteislupa-alue on vaihtoehto ammattikalastuksen harjoittamiselle, mutta asiassa pitää muistaa myös virkistyskalastajat.
- yhteislupa-alue on jo reittivesistöissä.
- yhteislupa-asia käsitellään kalastuskunnan kevätkokouksessa.
- pienten osakaskuntien asiat pitäisi hoitaa keskistetyksi esimerkiksi kalastuspiirin henkilöstön toimesta.
- jos koko järvi olisi yhtä osakaskuntaa, niin ammattikalastuksesta olisi helpompi sopia. Tästä olisi hyötyä myös kalakannan hoidossa.
- pienten osakaskuntien toiminnan voisi lopettaa.
- yhteislupa-alue on tarpeellinen (ainakin vapaa-ajankalastajille)

Kielteisiä ja kyseenalaistavia kommentteja

- yhteislupa-aluetta ei haluta perustaa vesialueelle.
- yhteislupa-alue on muutosta kohti harvainvaltaa.
- suurempi yhteislupa-alue pitäisi saada *kaikille* kalastajille.
- olisivatko ammattikalastajat halukkaita yhteislupa-alueen perustamiselle?
- yhteislupa-alueen perustamiselle tärkeämpi asia olisi ammattikalastajien toimiympäristössä logistiikan ja varasto-säilytystilojen parantaminen.

2. Osakaskuntien esimiesten suhtautuminen ammattikalastukseen

Ammattimaista kalastusta ei haluta osakaskunnan vesialueelle, koska

- osakaskunnan vesialue on liian pieni ammattikalastukselle ja mahdolliselle yhteislupa-alueelle. Alueelle ei haluta ammattikalastajia.
- vesistöllä on paljon saaria, mökkiasutusta ja selkävedet puuttuvat, myös rantarauha häiriintyisi. Rannalla ei voisi häiriöttä harjoittaa ammattikalastusta.
- sisävesillä vesialueet eivät sovellu ammattikalastukseen (troolaukseen tai nuottaukseen).
- osakaskunnan omilla edustajilla tulee olla oikeus kotitarvekalastukseen vesillään. Järvelle ei myönnetä ammattikalastuslupia.
- ranta-asutus/tilat ja matala vesialue estävät ammattikalastuksen ja –ravustuksen. Osa vesialueesta on rauhoitettu.
- osakaskunnan vesialueen kalakannat ovat pieniä. Ammattikalastus ja ammattimaiset pyydykset eivät sovi järvelle.
- osakaskunnan vesialueelle ei löydy halukasta ammattikalastajaa, eikä ammattikalastuksella voi ansaita toimeentuloaan näiltä kalavesiltä.
- ammattikalastajat ovat pienillä järvillä mennyttä aikaa.
- ammattikalastusta ei tulisi harjoittaa 100 metriä lähempänä rantaa. Tällöin mökkiasukkaiden rantarauha ei häiriinny
- väljemmillä vesillä ammattikalastus on toivottavaa.
- ammattikalastajan kalastustapa häiritsee vesialueiden omistajien osakasoikeutta ja loukkaa heidän yhdenvertaisuusperiaatettaan.
- ammattikalastus on vesistöllä vähäistä, koska vesistö ei ole taajamien lähellä.

3. Suhtautuminen kalastuslupaan

- nykyinen lupamenettely vanhanaikainen, koska kalastuslupan valvontaa on mahdoton toteuttaa (kalapassi).
- jos verrataan virkistyskalastajien verkkopyyntiä ammattikalastajien verkkopyyntiin, niin nykyiset sivuammattikalastajat kalastavat laittomilla verkoilla.
- nykyinen lupasysteemi toimii hyvin.
- ihanteellisin ratkaisu olisi, että eri jakokuntien asiallisesti merkatut pyydykset järvessä voivat olla sekaisin. Valvonta olisi helpompaa, koska rajavyöhykkeillä vesistörajoja on vaikea tulkita.

Yleisiä kommentteja

- särkikaloiden ”*nuotta-apaja*”- kokeiluun suhtaudutaan positiivisesti.
- ammattikalastajien lupaehtoihin on lisättävä roskakaloiden pyyntivelvoite, ja jatkomarkkinoita kehitettävä ”roskakalalle”.
- uistelu on sallittua. Toisaalta järvi on ylikalastettu.
- ammattikalastusalueena pitäisi olla erillinen ja rajattu alue selkävesillä.
- ulkopuolisten osakaskuntien vesille on vaikeata päästä ammattimaisesti kalastamaan.
- tietyillä osakaskunnilla on vesienomistajillekin kalastusrajoituksia.

6.4 Päätelmiä ja analyysiä haastattelutuloksista

Ammattikalastajien haastattelutuloksia

Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä ammattikalastajakyselyn kohteena oli 33 kalastajaa. Näistä 20 pää- ja sivutoimista ammattikalastajaa vastasi esitutkimuksen kyselyyn. Kyselyn mukaan 63 % kalastajista näki ammattikalastuksen nykyään kannattamattomana Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä. Kaikesta huolimatta suuri osa kalastajista aikoi tehdä kalastuselinkeinoon liittyviä investointeja. Nuoremmat kalastajat tekivät harvemmin mittavia investointeja kalastuselinkeinoonsa, ja vanhimmat ja eläköityvät kalastajat eivät enää tehneet lainkaan investointeja. Pääammattikalastajat, jotka aikoiivat tehdä investointeja, olivat uusimassa tai vuokraamassa uusia käsittely- ja säilytystiloja kalastusalueellaan. Moni pääammattikalastaja tarvitsi myös nykyaikaisempia jatkojalostus-tiloja mm. kalojen fileeraukseen. Sivutoimiset ammattikalastajat taas aikoiivat investoida sisävesikalastuksen kehittämiseen eri keinoin mm. kehittämällä täpläravun jalostusta ja lisäämällä pyyntiponnistuksia erityyppisiin saalislajeihin (mm. made). Moni sivutoiminen ammattikalastaja aikoi uusia pyyntivälineistöä ja lisätä mm. isorysäpyyntiä.

Esitutkimuksen perusteella Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä ammattikalastajien kalastusta olivat haitanneet eniten ammattimaiseen pyyntiin soveltuvien yhtenäisten pyyntialueiden ja kalastuslupien saannin vaikeus sekä lupien lyhytaikaisuus koko alueella. Kalastuslupia toivottiin ammattikalastajalle saatavaksi kuntarajan ulkopuolisille vesille. Osa-kaskuntien negatiivinen asenne haittasi etenkin sivutoimisia ammattikalastajia ja heidän ammattikalastustaan. Poikkeusjärvinä mainittiin Tarjanne ja Vanajavesi, joiden vesistöalueilla ei esiintynyt ennakkoluuloja ammattikalastajia kohtaan.

Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä pää- ja sivutoimiset ammattikalastajat kärsivät yleisesti puutteellisista tai huonoista kalankäsittely- ja säilytystiloista eikä kalan tuottajahintaan oltu tyytyväisiä. Etenkin sivutoimiset ammattikalastajat kertoivat Pirkanmaan järvien täpläravun sesonkiajan markkinointiongelmasta. Veden laadun heikkeneminen ja verkkojen limoittuminen - etenkin piilevä - haittasi kalastajia. Ilmaston muutoksen myötä huonot sääolot ja järvien jäättömyys heikensivät kalastuksen kannattavuutta lähes kaikilla ammattikalastajilla.

Pirkanmaan ja Kanta-Hämeen hyvät kalavedet innostavat ammattikalastajia onneksi vielä kalastamaan. Ammattikalastajien saalisvastauksissa korostettiin, että pyyntiä haluttiin lisätä sekä suomukaloilla että muikulla ja ravustuksessa täpläravuilla. Vaikka kalastajat eivät ole tottuneet tekemään yhteistyötä keskenään, yhteistyöhalukkuutta ammattikalastajien kesken ilmeni selvästi. Yhteistyö tukun, kaupan ja suoramarkkinointitahojen kanssa kiinnosti. Kaikilla järvillä pääammattikalastajat olivat kiinnostuneita erityisesti jäähileasemasta.

Tutkimustuloksen perusteella Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä yhtenäisempiä vesialueita ammattikalastukseen tulee lisätä enenevässä määrin järvilla. Kalastajien toimintaedellytysten paraneminen on tärkeää eri järvilla, koska hyväksytyjen käsittely- ja säilytystilojen puute oli arkipäivää useille ammattikalastajille. Kalastajille myönnettäviä julkisia tukia pitää kohdistaa kalastajan toimintaedellytysten parantamiseen. Kalojen ja täplärapujen jatkojalostusta tulee kehittää, koska kalojen/rapujen jalostusaste on melko alhainen koko alueella. Useimmilla ammattikalastajilla kalan yleisin jatkojalostusmuoto oli fileointi ja vain harva kalastaja omisti jäähilekoneen. Jatkojalostuksen ja työskentelyolosuhteiden paranemisen myötä Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä ammattikalastuksen toimintaedellytykset paranevat.

Osakaskuntien suhtautuminen yhteislupa-alueisiin

Tutkimusalueen järvissä Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä vesialueiden omistus on hyvin hajanaista ja pirstaleista. Esiselvityksen kyselyssä selvitettiin vesialueiden omistajien suhtautumista mahdolliseen yhteislupa-alueen perustamiseen. Vajaa puolet (< 50 %) osakaskuntien esimiehistä kannatti ammattikalastukseen tarkoitettujen yhteislupa-alueiden perustamista. Yhteislupa-alueen perustaminen nähtiin tarpeellisenä ja järkevänä vaihtoehtona vesistöjen omistajuudelle.

Kyselyn perusteella melko reilut kolmasosa (38 %) kalavesien omistajista suhtautui kielteisesti ammattikalastukseen tarkoitettujen yhteislupa-alueiden perustamiseen. Osakaskunnan esimiehet antoivat perusteluiksi eri syitä muun muassa vesialueiden sopimattomuuden, omistajuusseikat ja valtarakenteiden muutokset vedenomistuksessa. Kalavesien hallintaoikeutta haluttiin suojella ulkopuolisilta. Kielteisesti suhtautuvat osakaskunnat asennoituivat myös keskimäärin kielteisemmin ammattikalastukseen ja ammattikalastusmuotoihin.

Tutkimustulosten perusteella Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä ammattikalastukseen perustuva yhteislupa-alueen perustaminen uudentyypisenä kalastuksen säätelymuotona sai suhteellisen runsaan kannatuksen, koska vajaa puolet osakaskuntien esimiehistä kannatti yhteislupa-alueiden perustamista. Poikkeuksena järvialueiden osakaskunnista nousivat esiin Pyhäjärven, Längelmäveden ja Pälkäneveden vesistöt, joissa yhteislupa-alueen perustamiseen suhtauduttiin kielteisemmin kuin muualla. Nämä ovat järviä, joissa vesien omistussuhteet ovat erityisen rikkonaisia ja yksityisvesiä on järvilla melko runsaasti.

Osakaskuntien suhtautuminen ammattikalastajiin ja ammattikalastusmuotoihin

Yli puolet osakaskuntien edustajista suhtautui myönteisesti ammattikalastukseen Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä. Osakaskuntien edustajat olivat samaa mieltä siitä, että ammattikalastajien toiminnan edellytyksiä tulee kehittää sisävesillä. Yli 60 % esimiehistä ymmärsi, että ammattikalastajat ovat liiketoiminnan varassa olevia yrittäjiä. Kolmasosa osa-

kaskuntien esimiehistä ei pitänyt ammattikalastuksen kehittämistoimia välttämättöminä tai he jättivät ilmaisevasti kantaansa asiaan.

Luonnonresurssin kantokykyä silmälläpitäen, hieman yli puolet osakaskuntien esimiehistä uskoi päätoimisten ammattikalastajien turvaavan kalaresurssikannat osakaskuntien vesistöissä. Rungas kolmasosa osakaskuntien esimiehistä ei uskonut asiaan. Kalojen liikakalastukseen ja kalakantojen tuhoamiseen ilman rajoituksia vesistöissään *ei uskonut* yli 60 % osakaskuntien esimiehistä. Kolmasosa (34 %) osakaskuntien esimiehistä sen sijaan uskoi ammattikalastuksen haittoihin. Liikakalastusta ja kalakantojen tuhoamista korostettiin Pyhäjärven sekä Pälkäneveden ja Längelmäveden osakaskuntien esimiesten keskuudessa.

Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä ammattimainen ammattikalastus (mm. isorysät, troolaus) jakoi osakaskuntien esimiesten mielipiteitä. Yleensä ottaen ammattikalastusmuotoihin suhtauduttiin melko myönteisesti. Suuri osa osakaskuntien esimiehistä (> 60 %) suhtautui myönteisesti verkkokalastukseen. Nuottaus ja isorysäkalastus sen sijaan herättivät kielteisiä asenteita. Ravustukseen suhtauduttiin myönteisesti, koska puolet esimiehistä kannatti ravustusta vesialueillaan. 75 % osakaskuntien esimiehistä vastusti troolausta vesistöillään.

Kalastuslupia myönnettiin ammattikalastajalle eri tekijöiden perusteella muun muassa hyvän kalakannan hyödyntämiseksi ja/tai pyydysyksikköjen perusteella.

Herkimmin ammattikalastuslupia myönsivät suurikokoiset ja selkävesien alueilla sijaitsevat osakaskunnat (kolmasosa osakaskunnista). Sen sijaan 42 % osakaskunnista ei myöntänyt ammattikalastuslupia vesillä. Tässä tapauksessa esitutkimuksen kysely paljasti melko yleisenä tiedetyn asian - osakaskuntien omia vesialueita suojelevan asenteen kalavaroihinsa. Jotta ammattikalastus säilyy elinvoimaisena ja kannattavana Pirkanmaan ja Kanta-Hämeen sisävesillä, tämäntyppisten osakaskuntien keskuudessa tulee lisätä ammattikalastusmyönteisyyttä.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA KEHITTÄMISIDEOITA

Onko ammattikalastus Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä taantuva elinkeino?

Esiselvityksen tutkimusalueella Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä päätoimisten ammattikalastajien lukumäärä oli pieni. Esitutkimuksen kyselyn perusteella päätoimisten ammattikalastajien keski-ikä oli korkea, ja useimmat pääammattikalastajat kuuluivat ikäryhmään 40–60 – vuotiaat. Neljä kalastajaa (sivu- ja päätoimisia kalastajia) on jäämässä myös eläkkeelle lähivuosina. Näihin tietoihin perustuen, voidaan olettaa, että Pirkanmaan ja Kanta-Hämeen vesistöillä sisävesien pääammattikalastus näyttää olevan hiljalleen taantuva elinkeino.

Taantuvaan kehitystrendiin ei löydy vain yhtä kattavaa vastausta. Kalastus on kovaa työtä, eikä epävarma toimeentulo kannusta nuoria yrittäjiä alalle. Toisaalta kalastuksen luontainen epävarmuus saalismäärissä ja hinnoissa kuuluu ammattikunnan toimenkuvaan. Pitää myös muistaa, että vain harva kyselyyn osallistuneista ammattikalastajaksi luokitelluista teki työtään täysipäiväisesti saati ympärivuotisesti.

Esitutkimuksen kyselyn mukaan Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä ammattikalastajien mielestä kalastuselinkeinoa olivat haitanneet eniten:

- ammattimaiseen pyyntiin soveltuvien yhtenäisten pyyntialueiden ja kalastuslupien saannin vaikeus,
- hyväksytyjen käsittely- ja säilytystilojen puute,
- useiden osakaskuntien kielteinen asenne ammattikalastusta kohtaan,
- sääolot,
- kalan alhainen hinta ja verkkojen limoittuminen sekä
- lainarahalla toteutetut kalliit investoinnit (pyyntikalusto, kalankäsittelyä varten rakennettavat/vuokrattavat jatkojalostustilat).

Esiselvityksen kalastajakysely osoitti, että tutkimuksen piirissä olleista kalastajista suuri osa koki ammattikalastuselinkeinonsa kannattamattomana. Suurin yksittäinen ongelma oli pyyntiin soveltuvien yhtenäisten pyyntialueiden ja kalastuslupien saannin vaikeus. Kyselyyn perustuen tutkimustulokset osoittivat, miten kalastusoikeuden epäminen vesialueilla voi huomattavasti heikentää – etenkin pääammattikalastajalle – ammattikalastuksen kannattavuutta ja elinkeinon tulevaisuudennäkymiä. Lisääntyvä harmaa kalatalous uhkaa myös ammattikalastajien taloudellista asemaa. Edelleen yksittäisen ammattikalastajan kalaelinkeinon epävarmuus voi heikentyä kalatuskalustoon sijoitettujen suurien investointien vuoksi.

Nykyaikana kalastajan ammatin kannattavuuteen vaikuttavat epävarmuustekijöiden ohella eniten kalan hyvä laatu, kalan markkinointitapa, kalasta saatava hinta ja sen mahdollinen jatkokäsittely ja jalostaminen. Kalan tuottajahinta laski Euroopan unioniin liittyttäessä markkinoiden laajetessa, mutta vuonna 2006 kalantuottajille maksettiin hieman korkeampia hintoja lohen, kuhan, ahvenen, mateen ja siian osalta kuin vuonna 2005 (RKTL 2006).

Jotta ammattikalastuselinkeino pysyy kannattavana ja elinvoimaisena sisävesillä, on ammattikalastajan kehitysmahdollisuuksissa huomioitava kalaelinkeinoon uudenlainen kehittämistarve ja sen nykyaikaistettavuus. Ammattikalastus pitää nähdä kannattavana yritystoimintana. Etenkin päätoimisella ammattikalastajalla pitää olla selvä liikeidea, suunnitelmallinen toimintamalli kalastusinvestoinneista ja kouluttautumismahdollisuuksia (ks. Peltomäki 2008; Laine 2002; Jordas 2001).

Kehittämissuunnitelmissa ja ammattikalastajille suunnatuissa erityistoimenpiteissä tulee huomioida kohderyhmänä sekä ammattikalastajat että osakaskunnat vesialueiden omistajina. Osakaskunnat voivat vaikuttaa ammattikalastukseen helpottamalla ammattikalastajan pääsyä kalavesille. Vesialueiden muut käyttötarkoitukset, ympäristötekijät ja nykyään ilmaston lämpeneminen talvikautena vaikuttavat sen lisäksi selvästi ammatinharjoittamisen kehitysmahdollisuuksiin.

Tutkimuksen ajankohdan aikaan uusien ja nuorien kalastajien alalle tuloa pyrittiin lisäämään Maa- ja metsätalousministeriön käynnistämällä kalastuksen mestari-kisälli-koulutusjärjestelmällä ympäri Suomea (www.kalaopetus.fi). Koulutusjärjestelmä sai kiinnostuneen vastaanoton etenkin Itä- ja Varsinais-Suomessa (T. Halonen 2008). Tulevaisuudessa olisi toivottavaa, että Pirkanmaan ja Kanta-Hämeen alueen ammattikalastajat hakevat mestari-kisälli-koulutusjärjestelmään.

Lopuksi pitää muistaa, että ammattikalastaja joutuu entistä enemmän suhteuttamaan toimintaansa muun yhteiskunnan asettamiin ehtoihin. Yhteiskunnan tulee ymmärtää ammattikalastuksen vaatima tila sekä muistaa, että ammattikalastajat ovat alansa asiantuntijoita. Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä ammattikalastus- ja kalastusalue toiminnassa tärkeätä on myös paikallinen omaehtoisuus: kehityksen on tultava sisältäpäin sekä omasta toiminnasta ja ideoista. Kuten Euroopan yhteinen kalastuspolitiikka korostaa, kalastustoiminnan kehityksessä pitää ottaa kestäväällä tavalla huomioon ympäristölliset, taloudelliset ja sosiaaliset näkökohdat (Suomen ammattikalastajaliitto; www.ahven.net; www.ec.europa.eu; Vihreä kirja 2001).

Kehittämissuunnitelmia ja toimenpide-ehdotuksia Pirkanmaalle ja Kanta-Hämeen järvialueille

- Laajojen ja yhtenäisten vesialueiden turvaaminen ammattikalastukseen on tärkeää - etenkin pääjärvien selkävesiltä. Asuinpaikasta riippumatta ammattikalastajien kalastuslupien saatavuus tulee helpottua ammattikalastajille eri järvillä.

Toimenpidesuositus 1:

Pääreittivesistöjen käyttö- ja hoitosuunnitelmissa pitää huomioida ammattikalastuksen lisäämismahdollisuudet, siihen liittyvät määräykset ja kalastuksen suuntaviivat järviakohtaisesti. Längelmäveden Ponsanselällä ja Tarjanteen selkävesillä, Toisvedellä, Roineella ja Kyrösjärvellä ammattikalastusta pitää kehittää tehokkaammin ja kannustaa ammattimaiseen kalastukseen.

Vastuutaho : Kalastusalueet

- Ammattikalastajien ja kalavesien omistajien välillä on esiintynyt ristiriitoja vesistöjen kalaresurssin käytön suhteen. Ammattikalastuksen harjoittamiseen liittyy kielteisiä ennakoasenteita.

Toimenpidesuositus 2:

Ongelmatyyppisillä vesistöillä tulee harjoittaa asennekasvatusta ammattikalastusmyönteisemmäksi. Tällaisia järvi-alueita ovat Pirkanmaalla mm. Pyhäjärvi, Längelmävesi, Pälkänevesi ja Kukkia. Ammattimaista nuottausta ja rysäpyyntiä tulee tehdä tunnetuksi näytösluonteisesti ja niiden käyttöä tulee lisätä eri järvillä (mm. Näsijärvi, Pyhäjärvi, Toisvesi, Mallasvesi).

Vastuutaho: ProAgria Pirkanmaa ry ja ammattikalastajat

- Kalastus on ammattimaista, ja ammattimaista laatutyötä tulee korostaa. Maaseudun monialayrittäjyyttä pitää tukea ja kannustaa. Ammattikalastajien konkreettinen yhteistyö pitää lisääntyä Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä. Kalastajien verkostoituminen SSAK:n ja sen laatu/vientihankkeen kanssa on tärkeää.

Toimenpidesuositus 3:

Ammattikalastajille tulee tarjota erityyppisiä koulutusmahdollisuuksia (mm. yrittäjä-, elintarvikelainsäädäntö- ja turvallisuuskoulutusta). Yhteistyön lisääminen on tärkeää muiden ammattikalastajien, virkistyskalastajien ja kalastusmatkailuyrittäjien parissa.

Vastuutaho: ProAgria Pirkanmaa ry

- Kalastajan omassa toimiympäristössä tulee parantaa kaiken-tyyppistä kalastusta tukevaa infrastruktuuria kaikilla järviolueilla. Ammattikalastajilla tulee olla käytössään asianmukaiset kalankäsittelytilat ja mm. purkupaikat ja venesuojat, perkaamis- ja varastointirakenteet sekä jatkojalostustilat suoramarkkinointitilojen ohella.

Toimenpidesuositus 4:

Ammattikalastuselinkeinoa tulee tukea kalataloudellisilla varoilla. Kalastajat voivat perustaa osuuskunnan, joka voi toteuttaa suurempia hankkeita (mm. jatkojalostusta/suoramarkkinointia/logistiikkaa) ja kalojen laadunkehittämistä (kalojen ympäristömerkki). Osuuskunnan perustamisessa pitää tukea ammattikalastajia.

Vastuutaho: Ammattikalastajat ja ProAgria Pirkanmaa ry

- Ammattikalastajat kärsivät puutteellisista ja huonoista kalankäsittely- ja säilytystiloista Pirkanmaan ja Kanta-Hämeen järvillä. Ammattikalastajilla pitää olla käytössään parempia jäähi-leaseamia ja kylmäsäilytystiloja. Näin ammattikalastajien elinkeinon toimintamahdollisuudet ja kalastuksen kannattavuus paranevat.

Toimenpidesuositus 5:

Järvien alueelle tulee rakentaa jäähi-leaseamia/kylmäsäilytystiloja. Pirkanmaan ja Kanta-Hämeen eri kunnissa tulee selvittää mahdollinen jäähi-leaseamien/kylmäsäilytystilojen rakentamistarve.

Vastuutaho: ProAgria Pirkanmaa ry ja eri kunnat

- Harmaaseen kalatalouteen pitää puuttua, jotta ammattikalastus pysyy alueellisesti tärkeänä elinkeinona Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä. Kalanosto tulee tapahtua vain rekisteröidyiltä ammattikalastajilta, joilla on y-tunnus. Tärkeää on myös paikallisen järvikalan menekinedistäminen, jatkojalostus ja suoramarkkinointi. Menekinedistämistä voi tapahtua mm. kalamarkkinoilla, joissa paikalliset ammattikalastajat voivat myydä kalastustuotteitaan.

Toimenpidesuositus 6:

Kalojen ja täplärapujen jatkomarkkinointi sekä jatkojalostuksen ja suoramarkkinoinnin kehittäminen on tärkeää (Näsijärvi, Pyhäjärvi, Roine-Mallasvesi-Pälkänevesi, Tarjanne ja Kyrösjärvi). Jatkojalostuslaitosten kanssa on pyrittävä tekemään yhteistyötä. Pirkanmaalla ja Kanta-Hämeessä pitää kartoittaa ammattikalastajien saaliin parempia suoramyyntiverkostomahdollisuuksia.

Vastuutaho: ProAgria Pirkanmaa ry ja kalastusalueet

- Kalastajaryhmien eriytyminen on tosiasia tulevaisuudessa. Kalastajaryhmät – niin ammattikalastajat, vapaa-ajan kalastajat kuin kalastusmatkailijat – käyttävät järvien kalaresursseja hyödykseen. Vesistöillä tulee huomioida moninaiskäytön tarpeet. Pyynnin kohdistaminen uusiin kalalajeihin on suotavaa. Näin ylläpidetään vesistöjen tuottoa ja turvataan kotimaisen kalan/täpläravun saanti kuluttajille.

Toimenpidesuositus 7:

Hoitokalastusta nuottamaalla tulee lisätä järvillä, joissa esiintyy vähempiarvoisten kalojen runsastumista (Roineella, Kyrösjärvellä ja Vanajavedellä).

Vastuutaho: Kalastusalueet ja kalastuskunnat

- Pieniä osakaskuntia tulee kannustaa yhdistymään. Osakaskuntien välinen tehokkaampi yhteistyö on tärkeää. Kalastusalueoimintaan tulee saada lisää nuoria ja kannustaa naisia aktiivijäseniksi.

Toimenpidesuositus 8:

Osakaskunnan jäsenille tulee tarjota erityyppistä koulutusta mm. vastuullisesta vedenomistajuudesta, ammattikalastuksen eduista ja mahdollisesta vaikutuksesta vesistöjen kalaresursseihin.

Vastuutaho: ProAgria Pirkanmaa ry ja kalastuskunnat

8 LÄHTEET

- Ahvenniemi, Antero & Vesa, Risto & Kilpinen, Kari & Wallgren, Matias (1997). Kalastusalueopas, *Kalatalouden keskusliitto No 118*.
- Ammattikalastuslupien siirtomallit –hanke (2007). *Hankeraportti*. Keski-Suomen kalatalouskeskus.
- Aro, Minna (1993). Kalastuksen kannattavuus. s. 43-57. Teoksessa Salmi, Pekka & Salmi, Jukka (1993). Sisävesi- ja rannikkokalastaja muutospaineiden alla. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos. *Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen julkaisuja 72*.
- Havia, Pekka & Salomaa, Erkki (2004). Kannattava ja kestävä kalatalous Pyhäjärvellä. *Loppuraportti*. Pyhäjärvi.insituutti.
- Jordas, Kim (2001). Ammattikalastuksen tulevaisuus Suomessa. *Mela tänään 1*.
- Jurvansuu, S. (1997). Kalastajasta yrittäjäksi. Ammattikalastaja muutosten tuulten pyörteissä. s. 35-45, Teoksessa Salmi, J. ja Salmi, P. (toim.): Lähikuvia ammattikalastuksesta. Kalastusammatin rakenne, joustavuus ja mahdollisuudet. Riista- ja kalataloudentutkimuslaitos. *Kalantutkimuksia 122*.
- Kalastussäädöksiä 2006 (2005). *Kalatalouden keskusliitto no 137*.
- Kalatalouden keskusliitto (2007). Vesialueiden saaminen ammattikalastuskäyttöön. Helsinki.
- Kirjavainen, Eija (1993). Kyrösjärven kalastusalueen käyttö- ja hoitosuunnitelma. *Pirkanmaan kalatalouskeskuksen tiedonantoja 7*. Pirkanmaan kalatalouskeskus.
- (2000). Veden vilja virkistää ja työllistää. Kalatalous Kanta-Hämeessä, Pirkanmaalla ja Päijät-Hämeessä. *Kala- ja riistahallinnon julkaisuja 44*.
- Kivinen, Sakari (2006). Vanajaveden reitin alaosan kalataloudellinen velvoitetarkkailu 2003. *Julkaisu 516*, Kokemäenjoen vesistön Vesiensuojeluyhdistys ry.
- Kolari, Ismo (1997). Lohensukuisten petokalojen istutukset ja niiden tuloksellisuus Kokemäenjoen vesistöalueella, *Pirkanmaan kalatalouskeskuksen tiedonantoja nro 23*. Pirkanmaan kalatalouskeskus.
- Laine, Sirpa (2002). Kalastusalue kalatalouden kehittäjänä. Vasijärven kalastusalue, *KOR-hankkeen 52/3516/01 loppuraportti*.
- Lehtonen, Juha & Helin, Lauri (1991). *Ruoveden-Kuoreveden kalastusalueen käyttö- ja hoitosuunnitelma*.
- Leminen, Mikko (2007). Verkkojen talviaikainen limoittuminen Längelmäveden reitillä, *Kalatalousyksikkö moniste 12*, Hämeen TE-keskus.
- Maa- ja Metsätalous Ministeriö (MMM). (2007). *Suomen elinkeino- kalatalouden toimintaohjelma 2007-2013*.
- Mankki, Jukka & Nieminen, Markku (1991). *Mallasveden kalataloustarkkailu vuonna 1991*. Kokemäenjoen Vesistön Vesiensuojeluyhdistys r.y.
- Marttunen, Mika (2005). Ennallistaminen – millä arvoilla?. Teoksessa Heinimaa, Petri jne. (toim.). Ihminen ja luonto – vuorovaikutukset kalataloudessa. *Kala- ja Riistaraportteja 369*. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos.

Muhonen Jukka (2007). Veret seisauttanut täplärapusaalis, Pääkirjoitus, *Uutisrysä 2*.

(2008). *Sisävesien ammattikalastus ahdingossa*. Hämeen Sanomat, 3.3. 2008.

Mustonen, Tero & Nieminen, Mika (2003). Ahdin nuotta-apajilla – Pirkanmaan kalastajat. *Tampereen ammattikoulun julkaisuja. Sarja B/9*.

Mäkitalo, Sauli (2007). Pirkanmaan alueen käyttö- ja hoitosuunnitelmien seuranta ja kehittäminen, *Opinnäytetyö*, Kala- ja ympäristötalous, Turun Ammattikorkeakoulu.

Nieminen, Markku (2004). *Näsijärven kalastusalueen käyttö- ja hoitosuunnitelma vuosille 2004-2008*.

(2003) *Näsijärven kalastusalueen käyttö- ja hoitosuunnitelma vuosille 1998-2003*.

Nykänen, Mari & Muje, Kari (2005). Ammattikalastuksen uudenlaisen alueellisen säätelyjärjestelmän edellytykset sisävesillä. Postikyselyselvitys ammattikalastajien ja osakaskuntien puheenjohtajien näkemyksiä. *Kala- ja riistahallinnon julkaisuja 75*. MMM.

Paakkinen, Marika (2007). Vanajan ja Vanajaveden-Pyhäjärven reitien yhteistarkkailu vonna 2006. Julkaisu 564, Kokemäenjoen Vesistön Vesiensuojeluyhdistys ry.

Peltomäki, Hanna (2008). Elinkeinokalatalouden elämisen ehdot, *puheenvuoro*, Hämeen maakuntien XXII kalastusaluepäivä, Hämeenlinna.

Perälä, Harri (2006). *Pyhäjärven kalataloudellinen velvoitetarkkailu 2005*, Kokemäenjoen Vesiensuojeluyhdistys ry.

(2004). *Tampereen seudun yhteistarkkailu. Vuosiyhteenveto vuodelta 2004*. Kokemäenjoen Vesiensuojeluyhdistys ry.

Pitkänen, Mia (1996). Kiehuvat kalavedet. Suomen sisävesien kalastuskonfliktit – haaste kalastushallinnolle ja kalavesien käytön järjestämiselle. *Kala- ja riistaraportteja 48*. RKTL.

Pyyvaara, Päivi (2006). Kyrösjärven kalatalousalue. *Kala- ja raputaloudellinen käyttö- ja hoitosuunnitelma*. Kyrösjärvi ja virtavedet 2006–2015. Pirkanmaan kalatalouskeskus.

(2000). *Roineen-Mallasveden-Pälkäneveden kalastusalueen käyttö- ja hoitosuunnitelma sekä raputaloudellinen suunnitelma*, Pirkanmaan kalatalouskeskuksen julkaisuja nro 38, Pirkanmaan kalatalouskeskus.

(1999). *Virtain kalastusalueen käyttö- ja hoitosuunnitelma*, Pirkanmaan kalatalouskeskuksen julkaisuja nro 33, Pirkanmaan kalatalouskeskus.

Riistan- ja kalatalouden tutkimuslaitos (RKTL) (2007). Ammattikalastus sisävesillä 2006. *Riista- ja kalatalous – tilastoja*.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos (2006). Kalantuottajahinnat 2006, *Riista- ja kalatalous – tilastoja*.

Salmi, Pekka & Salmi, Jukka (1993). Sisävesi- ja rannikkokalastaja muutospaineiden alla. *Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen julkaisuja 72*. RKTL.

Salo, Hannu (1996). *Längelmäveden kalastusalueen käyttö- ja hoito-suunnitelma*. Längelmävesi, Vesijärvi, Eräjärvi ja Eväjärvi. Ympäristöntutkimuskeskus, Jyväskylän yliopisto.

Sipponen, M. & Valkeajärvi, P. & Karjalainen, J. (2006). Interlocked Use of Inland Fish: a New Management Strategy under Private Property Rights, *Fisheries Management and Ecology* 13, pp. 299–307.

Sundell, Pekka (2004). Kalastus ja ravustus Roineella, Mallasvedellä ja Pälkänevedellä vuonna 2003. *Raportti 200*, Ympäristöntutkimuskeskus, Jyväskylän yliopisto.

Suomen ammattikalastajaliitto (2007). Lähivesiemme kalasta ruokaa myös tulevaisuudessa. Suomen *Ammattikalastajaliiton kalastuspoliittinen ohjelma vuosille 2007–2013*.

Tiitinen, Jorma (2005). Kalastuksen säätely – päätöksenteon ongelmakohdat. Teoksessa Heinimaa, Petri ym.. (toim.). Ihminen ja luonto – vuorovaikutukset kalataloudessa., Riistan- ja kalantutkimus. *Kala- ja Riistaraportteja* 369. MMM.

Vesa, Risto (2008). Osakaskunnissa kohti vastuullista omistajuutta. *Suomen kalastuslehti* 1.

Vihreä kirja (2001). Yhteisen kalastuspolitiikan tulevaisuus, 1. osa, Euroopan komissio.

Vihtakari, Mikko (2006). Kalaistutusten tuloksellisuus Hämeessä ja Pirkanmaalla, *Moniste* 10. Hämeen TE-keskus.

Vilksa, Pekka (2006). Yhteiset vesialueet ja niiden yhdistäminen, *Maanmittauslaitoksen julkaisuja* 100, Maanmittauslaitos.

Muut lähteet

Ohjausryhmän pöytäkirja 16.8. 2007 pidetystä kokouksesta

Kallo Kalle, tapaaminen, Vammalan seudun kalastusalue 31.1.2008.

Turunen Timo, sähköpostikeskustelu, Pohjois-Karjalan TE-keskus, 11.3.2008.

Nygren Petri, tapaaminen, Kauppahalli (Nygrenin kala), Tampere, 19.3. 2008.

Halonen Timo, puhelinkeskustelu, Maa- ja metsätalousministeriö/ Kala- ja riistaosasto, 26.3. 2008.

Wirola Hannu, tapaaminen, Pirkanmaan Ympäristökeskus 28.3. 2008.

Ammattikalastajat kehittämiskokous 3.4. 2008 Maa- ja metsätalolla (pöytäkirja).

Muhonen Jukka, sähköpostiviesti/kommentit, 29.4. 2008.

Elektroniset lähteet

www.ahven.net/suomi/ammattikalastus.php (luettu 1.2.2008)

ec.europa.eu/fisheries/cfp_fi.htm (luettu 14.3.2008)

www.langelmavedenkalastusalue.net (luettu 11.3.2008)

www.nasijarvenkalastusalue.fi/kalastusalue.html (luettu 15.1.2008)

www.nasijarvenkalastusalue.fi/lupa_asiat.html (luettu 15.1. 2008)

www.mmm.fi/julkaisut/kalastus/loppuraportit/Vesijarvi.pdf (luettu 28.1.2008)

www.mmm.fi/attachments/5fKUe12Gd/5nJ1HdQD2/Files/CurrentFile/81b_5-2006_fisheries_strategy.pdf (luettu 6.2. 2008)
www.kalatalo.fi/kuvat/Osakaskuntakysely2008.pdf (luettu 7.2.2008)
www.kalatalo.fi/kuvat/2008%20nro1%20sivu2.pdf(luettu 30.4.2008)
www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=225601&lan=FI (luettu 12.2. 2008)
www.kalaopetus.fi/mestari_ja_kisalli/index.php (luettu 13.2.2008)
www.rmpkalastusalue.fi. (luettu 17.1. 2008)
www.rktl.fi/www/uploads/pdf/raportti407.pdf (luettu 30.1. 2008)
www.rktl.fi/tilastot/kalastustilastot/ammattikalastus_sisavesilla/
www.rktl.fi/julkaisut/j/416.html (luettu 3.3.2008)
www.rktl.fi/www/uploads/pdf/uudet%20julkaisut/tilastoja_6_07.pdf
(luettu 10.3.2008)
www.vammalanseudunkalastusalue.net (luettu 31.1. 2008)
www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=231339&lan=FI(luettu 11.3.2008)

Hankkeesta tiedottaminen

Radiolähetykset

22.1. 2008 Yle radio Tampere, lähetys klo 11.40/ Haastattelu Laukontorilla ammattikalastaja Juha Lönnströmin kanssa
22.1. 2008 Radio 957 – suora lähetys – haastattelu - klo 15.00
26.3.2008 Yle radio Tampere, uutislähetys klo 6.30-7.30

Sanomalehtiutiset

Maaseudun tulevaisuus 6.2. 2008/Reijo Vesterinen ”Ammattikalastuksesta selvitys Hämeessä ja Pirkanmaalla”.